

**УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ
КАФЕДРА ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему

*«Розробка та шляхи реалізації міжнародного інвестиційного
проекту «Відкриття ательє з шиття одягу» в Італії»*

Виконав: здобувач IV курсу, групи МЕВ-16
Спеціальності 292 Міжнародні економічні
відносини
Бараннік Ю. В.

**Керівник: Задоя А. О., доктор
економічних наук, професор**

**Дніпро
2020**

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

КАФЕДРА ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Перший (бакалаврський) рівень

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини

Затверджую:

Зав. кафедри _____

(підпис, прізвище, ім'я та по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

“ ____ ” _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу здобувачу

Бараннік Юлія Віталіївна

1. Тема роботи «Розробка та шляхи реалізації міжнародного інвестиційного проекту «Відкриття ательє з шиття одягу» в Італії»

2. Керівник роботи Задоя Анатолій Олександрович, доктор економічних наук, професор

Затверджені наказом від “ ____ ” _____ 20__ р., № _____

3. Термін здачі здобувачем закінченої роботи: 1 червня 2020 р.

4. Цільова установка та вихідні дані до роботи розробка, обґрунтування та аналіз ефективності й доцільності втілення міжнародного інвестиційного проекту щодо створення ательє з шиття одягу в Італії.

5. Зміст роботи (перелік питань, які належить розробити):

1. Сучасний економічний стан Італії

2. Міжнародні економічні відносини Італії

3. Розробка міжнародного інвестиційного проекту щодо створення ательє з шиття одягу в Італії

6. Консультанти розділів роботи:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали, посада)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 1	Задоя А.О., зав. кафедри		
Розділ 2	Задоя А.О., зав. кафедри		
Розділ 3	Задоя А.О., зав. кафедри		

7. Дата видачі завдання _____

8. Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	Визначення теми роботи та узгодження її з керівником	15.03.20	
2	Розробка плану роботи та узгодження його з керівником	20.03.20	
3	Підготовка першого розділу	01.04.20	
4	Підготовка другого розділу	15.04.20	
5	Підготовка третього розділу	15.05.20	
6	Подача завершеної роботи	01.06.20	
7	Попередній захист роботи	10.06.20	
8	Захист роботи	20-25.06.20	

Здобувач

Керівник кваліфікаційної роботи

АНОТАЦІЯ

Бараннік Ю. В. «Розробка міжнародного інвестиційного проекту створення ательє з шиття одягу в Італії»

У роботі проведено дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку економіки Італії за останні десять років. Виявлено, що Італія є однією з найуспішніших виробників та експортерів різного виду товарів та послуг в Європі та у світі, яка демонструє стабільність темпів росту економічного розвитку та успіхи у міжнародних економічних відносинах. Разом з тим, країна відчуває нерівномірність економічного розвитку між своїми регіонами, досить значний рівень безробіття через панування неофіційного працевлаштування в Південній частині країни, а також значний рівень імміграції в країну, що призводить до зниження темпів розвитку економіки. Проте, країна створює сприятливі умови для організації підприємств малого та середнього бізнесу, де можна поєднувати інвестування та створення робочого місця для самого інвестора. У роботі розроблено міжнародний інвестиційний проект по створенню ательє з шиття та ремонту одягу за рахунок збережених у банку коштів інвестора з України. Наведені розрахунки потреби в інвестиційних ресурсах, обґрунтовано організаційно-правову форму створюваного підприємства, а також проведено розрахунки основних показників, які дали змогу оцінити інвестиційні привабливість запропонованого проекту.

Ключові слова: інвестиційний клімат регіонів Італії, безробіття, NPV, ставка дисконтування, дисконтна ставка

SUMMARY

Barannik Y.V. "Development of an international investment project of creating a sewing studio in Italy"

The paper examines the current state and trends of the Italian economy over the past ten years. It is revealed that Italy is one of the most successful producers and exporters of various types of goods and services in Europe and in the world, which demonstrates the stability of economic growth and success in international economic relations. At the same time, the country experiences uneven economic development between its regions, a fairly high level of unemployment due to the prevalence of informal employment in the southern part of the country, as well as a significant level of immigration into the country, which leads to slower economic development. However, the country creates favorable conditions for the organization of small and medium-sized businesses, where it is possible to combine investment and job creation for the investor. The paper develops an international investment project to create a studio for sewing and repair of clothing at the expense of funds saved in the bank of an investor from Ukraine. Calculations of the need for investment resources are given, the organizational and legal form of the created enterprise is substantiated, and also calculations of the basic indicators which have allowed to estimate investment attractiveness of the offered project are carried out.

Keywords: investment climate of Italian regions, unemployment, NPV, rate of discount, discount rate

Тема: Розробка та шляхи реалізації міжнародного інвестиційного проекту «Створення ательє з шиття одягу в Італії»

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ІТАЛІЇ	
1.1. Сучасна структура та особливості економіки окремих регіонів Італії..	8
1.2. Аналіз динаміки основних макроекономічних показників Італії за останні 10 років.....	13
1.3. Динаміка добробуту населення та зміни у споживацьких перевагах італійців.....	20
РОЗДІЛ 2. РОЛЬ ІТАЛІЇ В МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ	
2.1. Торгівельні відносини Італії з країнами світу.....	28
2.2. Наявність можливостей та загроз пов'язаних з міжнародними економічними відносинами.....	34
2.3. Оцінка інвестиційної привабливості Північної, Центральної та Південної Італії.....	38
РОЗДІЛ 3. МІЖНАРОДНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПРОЕКТ «СТВОРЕННЯ АТЕЛЬЄ З ШИТТЯ ОДЯГУ В ІТАЛІЇ» ТА ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ	
3.1. Основні ідеї міжнародного інвестиційного проекту для реалізації в Італії.....	46
3.2. Дослідження конкурентного середовища у сфері діяльності інвестиційного проекту та розрахунок необхідного обсягу інвестицій.....	48
3.3. Оцінка показників інвестиційної привабливості проекту.....	52
ВИСНОВКИ.....	61
ДОДАТКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	65

ВСТУП

Одним з найбільш загальних критеріїв прийняття рішення щодо інвестиційної діяльності в тій чи іншій країні є інвестиційний клімат. На сьогодні, інвестиційний клімат являється якісним інструментом відображення ступені сприятливості ситуації, що складається в тому чи іншому регіоні по відношенню інвестицій, які можуть бути здійснені в його економічну систему. Сукупність сформованих у будь-якій країні фінансово-економічних, політичних, правових та соціальних умов забезпечують якісне визначення підприємницької інфраструктури, ефективності інвестування та ступінь можливих ризиків при вкладенні капіталу.

Актуальність теми. Італія – країна «великої сімки», яка починаючи з післявоєнного періоду знаходиться у першій десятці світового рейтингу за масштабом виробництва та рівнем економічного розвитку. Дійсно, країна є одним з найбільших в Європі та у світі експортером кольорових металів, машинобудівної продукції, текстилю та одягу, транспортних засобів та обладнання, виробничого обладнання, продуктів харчування та іншого. Продукція «made in Italy» вже на протязі кількохсот літ залишається конкурентоспроможною на світовому ринку. Країна має унікальні туристичні можливості та передові показники економічного розвитку. Стійка офіційна валюта – євро через своє масштабне застосування надає можливість мати єдиний ринок з ЄС та стійкості до будь-яких економічних змін, що є привабливим аспектом для іноземних інвесторів. Вигідне географічне розташування, чітка система ведення бізнесу, високе економічне зростання країни, можливість швидкого отримання виду на проживання та виходу на європейський ринок в рекордні терміни є головними стимулами розвитку бізнес-імміграції в країні.

Звичайно, в різних країнах клімат розвивається по-різному. Існують сприятливі і несприятливі фактори розвитку інвестиційного клімату. Тому

метою даної дипломної роботи є аналіз інвестиційного клімату в Італії та ефективність розробки міжнародного інвестиційного проекту відкриття ательє з шиття одягу.

Завдання роботи: розглянути інвестиційний клімат Північної, Центральної та Південної частини Італії; виявити сприятливі та несприятливі фактори розвитку інвестиційного клімату основних регіонів Італії; проаналізувати макроекономічні показники країни за останні десять років; розрахувати та установити ефективність міжнародного інвестиційного проекту відкриття ательє з шиття та ремонту одягу в Італії.

Об'єктом дослідження є інвестиційний клімат Північної, Центральної, Південної частини Італії та реалізація міжнародного інвестиційного проекту відкриття ательє з шиття та ремонту одягу в Італії.

Предметом дослідження є рейтинги, офіційні статистичні дані міжнародних фінансових та економічних організацій та оцінка показників інвестиційного проекту.

РОЗДІЛ 1

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ІТАЛІЇ

1.1. Сучасна структура та особливості економіки окремих регіонів Італії

Італія – високорозвинена країна індустріально-аграрного типу. Вона входить до сімки найрозвинутіших країн світу за обсягом промислового виробництва на межі XX-XXI ст.. На сьогодні, Італія займає шосте місце в світі за рівнем економічного розвитку. Починаючи з 1950-х років, економіка Італії зазнала значних змін. Вже порівняно з іншими європейськими країнами, Італія відрізнялась дещо вищими післявоєнним розвитком економіки, включаючи подвоєння обсягів виробництва та розвиток невиробничої сфери (торгівля, банківська діяльність і управління), що на той час було не характерно як для звичної країни аграрного типу. Крім цього, країна має відмінну рису від більшості країн розвинутого ряду – більша участь держави в регулювання економіки. Так, на державний сектор Італії припадає близько 25% інвестицій, 20% доданої вартості та 20% зайнятих. Низький рівень зайнятості пояснюється наявністю «тіньової економіки», що також не звично для західноєвропейських країн. Додатковою особливістю країни є бурхливий розвиток малих і середніх підприємств (тбл.1.1)

Таблиця 1.1

Загальні економічні показники Італії за 2018 р.*

ВВП (млрд..дол. США)	2 181,97
ВВП на душу населення (дол.. США)	34 349, 21
Державний борг (% від ВВП)	130,28
Експорт (млрд.. дол. США)	655,4
Імпорт (млрд..дол. США)	603,4
Інфляція (% середніх споживчих цін)	1,34

*Розраховано за даними [1]

На світовому ринку Італія відома як виробник кольорових металів, машинобудівної продукції, текстилю та одягу, транспортних засобів та обладнання, виробничого обладнання, продуктів харчування та іншого.

Економіку Італії вже давно поділяють на три географічні сектори: заможна промислова Північна, туристична Центральна та бідний сільськогосподарський Південь. Економіка Північної Італії має основу «промислового трикутника», а саме: Мілан – Генуя – Турин, який включає в себе всю промисловість Італії: металургія, металообробка, машинобудування, суднобудування, хімічна і текстильна промисловість. Крім цього, Північний регіон країни має головний діловий центр – Мілан, якому притаманна не тільки промислова функція, а ще й торгова, фінансова. Південь Італії, навпроти, має зовсім протилежний рівень та структуру економічного розвитку. Йому притаманне більше сільське господарство, а саме: вирощування «середземноморських продуктів», пшениці, вівчарство. Промисловість в даній частині країни різноманітна, але має нерозвинену машинобудівну галузь та відсутність комплексності. Півдню також характерний вузький виробничий та споживчий ринок. Центральна частина Італії за економічною структурою більш подібна Південній частині, але має більш туристичний напрямок в структурі сучасного економічного розвитку

країни, адже володіє найбільш відвідуваним туристичним центром країни – Рим. Оскільки за рельєфом центральна частина – це Альпійські гори та прибережні рівнини, то сільське господарство району є перехідним.

Для економічної структури Італії притаманне органічне співіснування трьох секторів: корпорацій, державних підприємств та кооперативного сектору.

Верхівку структури економіки країни займають великі корпорації «сімейного» типу, які зазвичай мають холдингову структуру. Одноосібне володіння пакетом акцій даних корпорацій займає близько 60% вартості цінних паперів та близько 90% (на одну фірму) у власності п'яти провідних акціонерів, коли лише близько 2% належить дрібним власникам акцій. Серед країн ЄС Італія має найвищу роль державного сектору. Найголовнішим державним об'єднанням є IRI, який включає в себе понад 300 компаній задіяних в галузі металургії, машинобудуванні, транспорті, кредитно-фінансовій сфері та інші. Держава контролює практично 100% енергетичних об'єктів, 50% транспортних підприємств, 30% гірничодобувної галузі, 45% металургії, 22% машинобудування. [2]

Корпоративний сектор також є важливою складовою в структурі економіки Італії, адже в країні нараховується понад 90 тис. кооперативів, в яких входять «народні банки», ощадні каси сільського і ремісничого сектору. Кооперативи поділяються на округи, мережі, групи, констеляції. В основному, за основу своєї діяльності вони використовують модель франчайзингу.

Держава також підтримує мале та середнє підприємництво, адже вони є важливими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності Італії (40% експорту), своєчасним закупником новітнього обладнання. Саме вміння швидко пристосовуватись до умов ринку стало головною причиною їх успіху. Діяльність більшості малих та середніх підприємств полягає у виробництві кераміки, текстилю, модного одягу та взуття.

Проте, не завжди успіх економічної діяльності країни пов'язаний з ефективною діяльністю держави. Не слід забувати про наявність «тіньової економіки», яка покриває чверть ВВП країни, що викликає дефіцит бюджету. Дане явище належить Південній Італії, підприємці якої широко використовують нелегальних емігрантів в якості трудових ресурсів, що спричиняє несплату податків. Більше того, більша частина населення в даному регіоні займається кримінальним бізнесом.

В галузевій структурі економіці Італії поважне місце займають: сфера послуг, машинобудування, електротехнічна та електронна промисловість, хімічна, металургійна, виробництво одягу та текстилю, харчова промисловість, промисловість будівельних матеріалів, туризм.

Особливістю промислового сектору Італії є обмеженість місцевих ресурсів. В країні переважає більша легка промисловість ніж важка, що також не зовсім характерно для країн «великої сімки». Недостатність обсягів капіталовкладень в НІОКР у виробництві наукоємної та технологічно складної продукції є ще однією проблемою економіки Італії.

Машинобудування є провідною галуззю економіки країни. Переважно, воно включає в себе виготовлення транспортних засобів і обчислювальної техніки. Даному сектору належить третина всього експорту.

Друге місце займає хімічна промисловість, яка спеціалізується на виробництві продукції органічної хімії. Окрім цього, країна займає друге місце в виробництві та експортуванні металургійної продукції в ЄС (після Німеччини).

Третє місце займає легка промисловість, а саме: виготовлення одягу, трикотажу та взуття (перше місце в світі за експортом), будівельних матеріалів. Харчова промисловість в країні розвинена і займає перше місце в світі за її продукцією (оливкова олія, вино, макарони).

Також, не малу роль в економіці Італії відіграє туризм та банківська сфера. Більше того, саме туризм є головним джерелом притоку іноземної

валюти в країну. Останнім часом в країні помітно розвивається «шопінговий туризм», який базується закупівлі продукції малих та середніх підприємств оптовими торговцями. Італійські банки мають великі масштаби своєї діяльності і займають провідне місце в світовій кредитно-банківській системі. Дані банки також контролюють фінансові групи, головною діяльністю якої є телебачення, рекламний бізнес, видавницька діяльність, виробництво, страхування та інше.

В післявоєнні роки Італія здійснила дуже активний ривок вперед інших країн Європи. Маючи розвинену промисловість з дешевою робочою силою, країна успішно користувалася попитом на свою продукцію. Але вже в 1970-х роках економіка країни зазнала дещо важливих змін в використанні трудових ресурсів, а саме – підвищення їх цінності, що призвело до різкого зменшення попиту на італійську продукцію на світовому ринку. Також, на темп економічного зростання, на той час, вплинула енергетична криза, котра стала причиною спадання темпів ВВП. Ще до 1994 р. Італія помітно відставала від інших країн «великої сімки», але пізніше почала нарощувати свої темпи економічного зростання.

Якщо звернути увагу на динаміку розвитку італійської економіки за останні 20 років (тбл. 1.2), то можна помітити зростання ВВП на 3,7% в 2000 р.. Продовжуючи своє нарощування темпів економічного зростання до 2007 р., можна помітити як з настанням світової кризи в наступних роках змінюється економічне становище в країні: в 2009 р. Італія зазнала зменшення темпів економічного зростання у 5,5%. Недовго відновлюючи темпи росту ВВП, країна вже в 2012-2013 рр. має зниженні показники ВВП через наявність кризи в Єврозоні. Тим не менш, на протязі останніх років країна знову починає активізувати свою економіку.

Таблиця 1.2

Динаміка розвитку ВВП за останні 20 років*

1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1,6	3,7	1,8	0,2	0,2	1,6	0,1	2	1,5	-1,1
2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
-5,5	1,7	0,6	-2,8	-1,7	0,1	1	0,9	1,5	1,6

*Розраховано за даними [3]

1.2. Аналіз динаміки основних макроекономічних показників Італії за останні 10 років

Італія – країна, яка починаючи з післявоєнного періоду знаходиться у першій десятці світового рейтингу за масштабом виробництва та рівнем економічного розвитку. Економіка Італії досить стабільна, хоч і займає 63 місце з 141 можливих згідно рейтингу економічної стабільності 2019 року. Причиною досить невідповідного для країн «великої сімки» показника стало наявність значного боргу держави (за даними 2019 р. – 127,5% від ВВП).

Італійська економіка завжди характеризувалася високим рівнем державного боргу. Дана проблема тільки посилюється у складі Єврозони та через сильне старіння італійського населення і їх фінансову підтримку. Відомо, що ще до 2016 року країна витрачала 5,5% від свого ВВП на сплату відсотків за зовнішнім боргом, проте останнім часом цей показник поступово збільшується.

Згідно динаміки державного валового боргу Італії (рис. 1.4), за період з 2009 по 2017 роки, зовнішній борг країни збільшився з 112,5% до 132% від ВВП, поступаючись за показником лише Японії та Греції. Італія на відміну від Японії, де держоблігації скуповують в основному жителі країни, пропонує свої облігації іноземним інвестиційним компаніям, переважно

zareestrovanih ta funktsionuyuchih u SSHA. Prichinoyu takoi povedinki e i bez toho sil'ne kredituvannya italiys'kogo naselennya. Bilshe toho, daniy prodazh obliqatsiy formue vzaymno rizikove polozhennya dlya kraïni ta amerikans'kikh kompaniy.

Pochinayuchi z 2018 roku, situatsiya z zovnishnim borgom Italiï pokrashuetsya. Dolya zovnishnyogo borgu vid VVP zmenшилась z 132% do 129,7% zgidno 2017 po 2019 roki. Za prognozami Mizhnarodnogo Valyutnogo Fondu, dolya zovnishnyogo borgu vid VVP v kraïni bude strimko zmenshuvatis' z kozhnim rokom. Tak, za rezul'tatami doslidzhennya do 2023 roku zovnishnya zaborgovanist' kraïni povinna zmenshitись do 116,6% vid VVP.

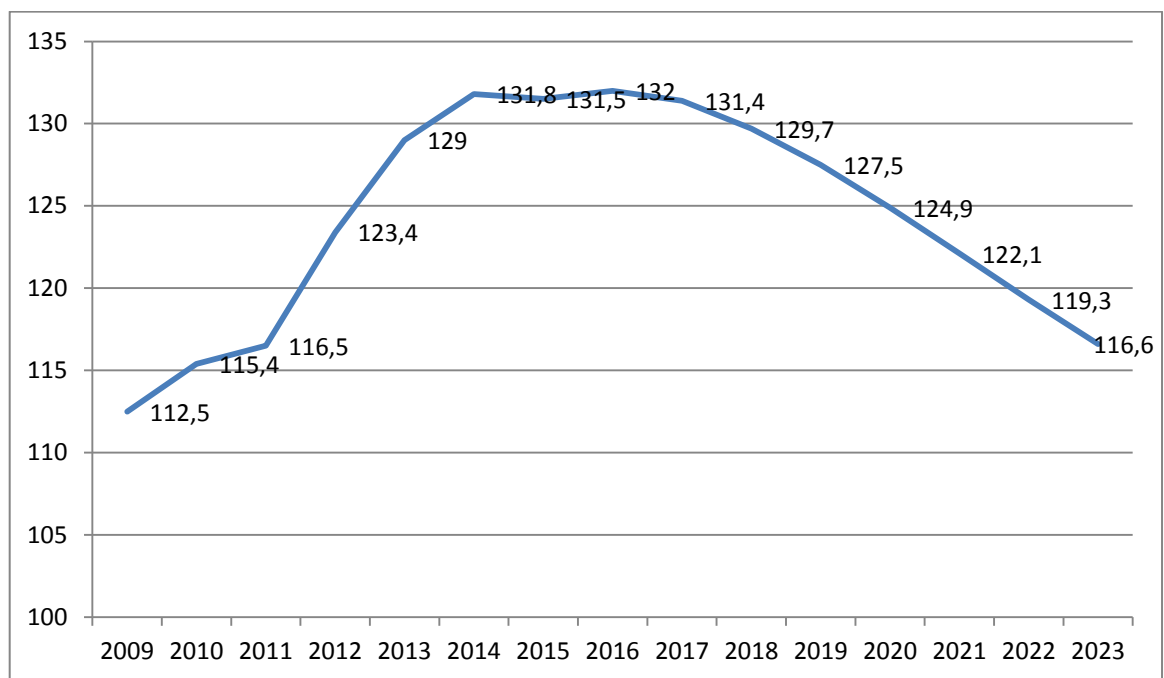

Рис. 1.4. Державний валовий борг Італії, у % від ВВП [4]

Stosovno VVP Italiï, можна виділити неактивну динаміку його росту, принаймні за останні десять років. Вхордження країни до Єврозони негативно вплинуло на зростання її ВВП. За період вхордження країни до Єврозони та до 2015 року зростання ВВП дорівнювало 0%, а від 2009 по 2015 роки, взагалі, скоротилося на 7%. Слід зауважити, що немалу роль відіграв масовий

приплив мігрантів з Африки, Латинської Америки, та бідних європейських країн, які тільки за офіційними даними нараховуються у 4,5 млн. Несподівана демографічна зміна країни спричинила скорочення середнього доходу на душу населення та загального рівня життя населення.

Проте становище з ВВП стало помірно покращуватись вже починаючи з 2015 року. З 2015 до 2019 роки ВВП в країні стабільно трималося на рівні 1% росту. Згідно прогнозів, можна виділити надалі стабільне становище до 2020 року включно, але надалі показник буде знижуватись до 0,7% у 2023 році (Рис. 1.5.)

Варто зазначити, що динаміка темпів росту ВВП аналогічна до динаміки росту ВВП. В такому випадку це означає, що приріст інвестицій зарубіжних компаній та резидентів був майже рівним. В даному випадку прикладом може бути період з 2009 до 2014 років, де приріст ВВП та ВВП був майже однаковим. Проте, слід також звернути увагу на 2016 рік, в якому темпи росту ВВП був на 1,2% більше ніж ВВП, що свідчить про збільшення внутрішніх інвестицій країни по відношенню з інвестиціями від іноземних компаній.

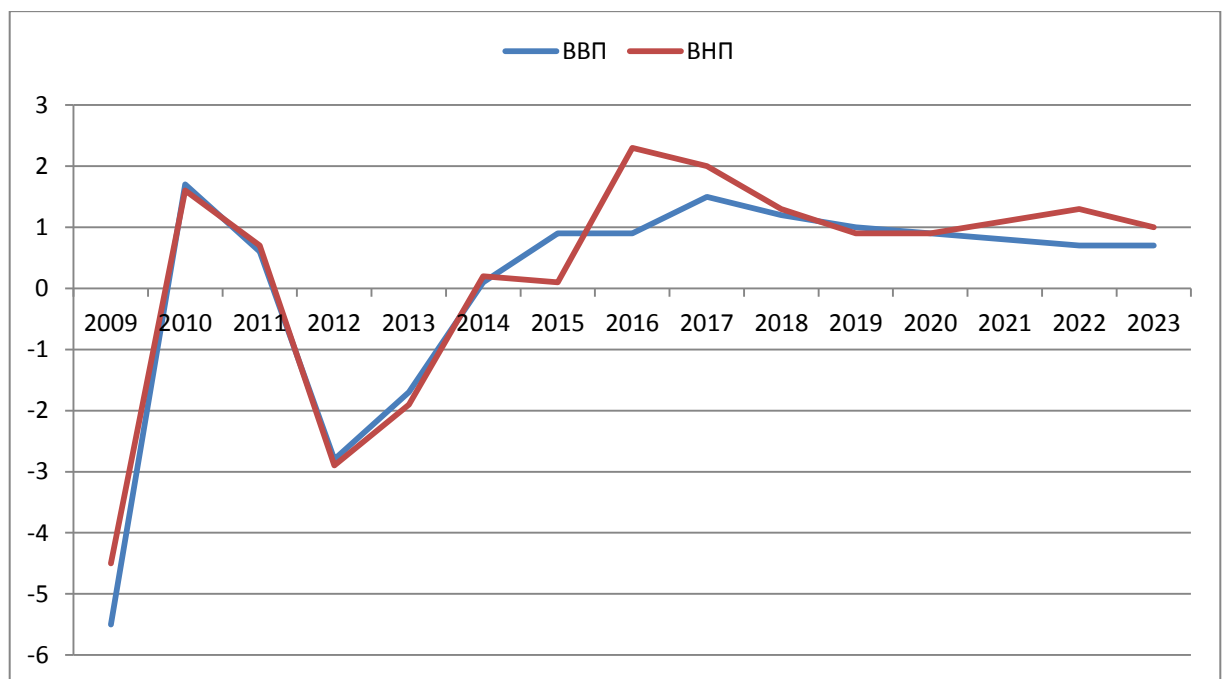

Рис. 1.5. Динаміка темпів росту ВВП та ВВП Італії за останні 10 років (%) [5]

Наступним, не менш важливим показником ефективності економічної діяльності країни, є рівень безробіття. Для Італії даний показник є особливо важливим, оскільки з самого початку свого існування та до сьогоднішнього ринку праці країни завжди характеризувався високим рівнем безробіття порівняно з іншими країнами Західної Європи. Останнім часом, країна має достатньо попереджень від уряду Євросоюзу щодо проблеми безробіття, кінцевим рішенням якого є виключення Італії з членства союзу. В Італії приблизно 58% працездатного населення віком від 15 до 64 років мають оплачувану роботу, коли за показниками ОЕСР середній рівень зайнятості дорівнює 68%.

Відомо, що в країні функціонує структурне безробіття, яке характеризується невідповідністю попиту та пропозиції на ринку праці за професією, кваліфікацією, географічними та іншими ознаками. Дійсно, ринок праці Італії вже на протязі останніх десятиліть, має проблему слабкої пропозиції робочих місць, особливо серед молодих людей. За останніми даними Istat, 36% італійців до 25 років не можуть знайти роботу. Італійські компанії, навіть, запровадили пільгову систему щодо сплати податків співробітниками до 30 років. Але, навіть такі методи запобігання проблеми не призвели до очікуваних результатів.

Тривале безробіття, як правило, спричинює застій благополуччя, психологічного настрою громадянина і може привести до втрати навичок, що зменшує шанси на працевлаштування. В Італії частка працездатних громадян, які не працевлаштовані на протязі більше одного року, складає 6,6%, що набагато більше від показників ОЕСР (1,8%). Тому, через наявність складнощів з працевлаштуванням, італійці звикли триматися за свої робочі місця, не намагаючись на пошук ідеального місця.

Варто згадати, що основною проблемою економіки Італії є нерівномірність економічного розвитку серед її регіонів. За даними італійського статистичного бюро, регіони Південної Італії займають 40% площі країни і складають 37% її населення, проте їх офіційний легальний

внесок у ВВП країни в наші дні становить всього близько 24%. Зазвичай, середньостатистична сім'я проживаюча на Півдні Італії складається тільки з одного працевлаштованого сім'янина. На відміну від Південної Італії, де складніше знайти робоче місце, Північна частина країни має трішки кращі умови працевлаштування через наявність великої кількості функціонуючих промислових підприємств.

Щоб запобігти даним проблемам, уряд Італії у 2014 році схвалив реформу «Jobs Act», яка стосувалася різних трудових аспектів, зокрема пільгової системи, звільнення, трудових контрактів і т.д. Також, в цьому ж році був прийнятий закон щодо продовження дії строкових трудових контрактів та не перевищування 20% наявності працевлаштованих працівників на основі строкового договору в одній компанії. Передбачалось, що дана реформа скасує значну частину короткострокових контрактів та змінить ситуацію на італійському ринку праці в кращу сторону [6]. Слід зазначити, що дана реформа на початку свого функціонування мала багато противників, котрі вважали, що роботодавці будуть зловживати такою системою та необґрунтовано звільняти своїх робітників. Основні результати реформ можна помітити за допомогою динаміки рівня безробіття Італії за останні 10 років.

Аналізуючи динаміку рівня безробіття у різних регіонах Італії за останні 10 років, необхідно визначити, що впродовж п'яти років, починаючи з 2009 року (тбл.1.6), країна мала значний ріст безробіття, особливо в південній частині країни. Слід зазначити, що головною проблемою безробіття на Півдні, окрім слабкої пропозиції робочих місць, є тіньова економіка. Дійсно, більшість підприємств Південної та острівної частини Італії використовують неофіційний найм робітників, що підтверджує високі показники рівня безробіття в даному регіоні. Тим не менш, після введення реформи, ситуація в країні щодо рівня безробіття дещо покращилась. За останніми даними помітний спад показника у декілька відсотків. Найбільш сприятливими до

змін виявилась острівна частина країни, де показник за період 2014 – 2019 рр. зменшився приблизно на 4%, та Північно-західна Італія – приблизно 3,5%. Загалом позитивні зміни щодо середнього показника рівня безробіття в країні ледь помітні. За п'ять років функціонування реформи загальний рівень безробіття в країні впав всього на 2,7%.

Таблиця 1.6

Динаміка рівня безробіття у різних регіонах Італії за останні 10 років*

	Північно-західний	Північно-східний	Центр	Південь	Острови	<u>Італія</u>
2009 р.	5,7%	4,6%	7,2%	11,3%	13,2%	7,7%
2010 р.	6,2%	5,4%	7,5%	11,9%	14,0%	8,4%
2011 р.	6,3%	5,0%	7,5%	12,7%	13,5%	8,4%
2012 р.	8,0%	6,6%	9,4%	19,4%	15,4%	10,7%
2013 р.	8,9%	7,7%	10,7%	22,3%	17,5%	12,1%
2014 р.	9,3%	7,7%	11,4%	23,4%	18,6%	12,7%
2015 р.	8,6%	7,3%	10,6%	22,9%	17,4%	11,9%
2016 р.	8,1%	6,8%	10,4%	23,2%	17,3%	11,7%
2017 р.	7,4%	6,3%	10,0%	21,6%	17,0%	11,2%
2018 р.	7,0%	6,0%	9,4%	21,6%	15,4%	10,6%
2019 р.	6,5%	5,5%	8,7%	21,0%	14,7%	10,0%

*Розраховано за даними [7]

Проте згідно рівня інфляції в країні, Італія зайняла перше місце в рейтингу серед 141 країн, склавши 1,3%. Даний показник свідчить про наявність повзучої інфляції, котра сприяє незначному стабільному росту споживчих цін.

Таблиця 1.7

Динаміка інфляції Італії за останні 10 років та її прогноз*

2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
1.620	2.935	3.315	1.245	0.234	0.108	-0.050
2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
1.326	1.092	1.309	1.398	1.528	1.609	1.623

*Розраховано за даними [8]

Згідно даним прогнозу МВФ, інфляція в Італії буде незначно рости (+ 0,2 – 0,3) (тбл. 1.7), що не призведе до особливого росту споживчих цін.

Для економічних суб'єктів незначне підвищення цін надає стимулюючий ефект – активізує ділову середу. Такий рівень інфляції є досить привабливим для підприємців та зарубіжних інвесторів, адже дає можливість інвесторам вкладати свої гроші у прибуткові сфери діяльності, так як гроші, що не перебувають в обороті, частково втрачають свою цінність. Також позитивно позначається на конкурентоспроможності цін на зовнішньому ринку, та й на зовнішньоторговельних операціях підприємства в цілому. Тим самим, активізація попиту споживачів стимулює виробництво.

Конкуренція серед підприємств на ринках Італії є незначною, про що свідчить 43-те місце в рейтингу глобальної конкурентоспроможності країн стосовно динаміки бізнесу [9]. Справа в тому, що більшість корпорацій, як правило, діють на основі спільних інтересів. Наприклад, деякі компанії обмінюються між собою комерційною інформацією з метою фіксування однакових високих цін на ринку, які в результаті будуть сплаченими споживачами. Держава не підтримує дану кооперацію серед підприємств, а саме, яка не дає можливості ринку розвиватися в інноваційному плані. На сьогодні, антимонопольний комітет країни веде жорстку політику щодо уникнення подібних наслідків.

1.3. Динаміка добробуту населення та зміни у споживацьких перевагах італійців

Найважливішим критерієм оцінки ефективності соціально-економічної політики країни є рівень добробуту її населення. Рівень добробуту населення це той фактор, який стримує або сприяє суспільному розвитку, а також розвитку господарств, формуючи додаткові стимули або обмежуючи можливості суспільства та господарства в цілому щодо реалізації активної економічної поведінки. В рамках свого функціонування та сформованості, соціальний добробут нагадує порочне коло. В цілому, добробут населення характеризується, як взаємодія та співставлення двох складових, таких як рівень забезпечення матеріальними та нематеріальними благами населення і їх споживання у повсякденному житті. Зростання соціального добробуту, також певною мірою залежить від задоволення потреб, які зростають та якісно змінюються. Звісно, розвиток потреб залежить певною мірою від пропозиції господарств стосовно якості та широкості набору товарів та послуг. Тому, в умовах функціонування ринкової господарської діяльності, важливого значення набуває усвідомлення щодо рівня добробуту населення країни інвестування.

Слід зауважити, що сукупність умов людського існування країни – досить широке поняття, як і показники, що характеризують його, різноманітні. Як правило, виділяють матеріальні і соціальні показники рівня добробуту населення. Оскільки, функціонування господарств, в основному, базується на матеріальних спроможностях населення – аналізуються та оцінюються такі фактори суспільного добробуту, як: обсяг валового внутрішнього продукту на душу населення, середня заробітна плата, рівень бідності населення країни, рівень безробіття, відсоток населення з можливістю заощадження грошей і т.д.

Згідно статистики Світового Банку за 2019 рік щодо рівня матеріального добробуту населення, Італія займає 30-те місце, що досить нехарактерно для

країн великої сімки [10]. Нагадаємо, що значну роль в економіці Італії відіграє економічне районування, яке характеризується контрастом економічного розвитку Півночі, Центру та Півдня країни.

За даними статистики споживчого паритету IMF 2018-го року, відомо, що паритет купівельної спроможності для Італії становив 0,7 LCU за долар США. Згідно статистики даний показник коливався на протязі останніх 20 років, як правило, зменшуючись.

Як показує дослідження GFK в Італії купівельна спроможність на душу населення в середньому складає 17 800 євро займаючи 16 місце в рейтингу серед 42 країн в Європі, що на 20% більше від середнього показника. Першу десятку рейтингу очолили провінції Південної частини країни. Перше місце серед провінцій посідає столиця моди Мілан – 25 080 євро – що на 40% вище середнього показника в країні, а також на 70% вище середнього в Європі. Згідно з цим, десятку найменш багатих регіонів очолили провінції Південної частини Італії. Останнє місце займає провінція Кротоне, де купівельна спроможність на одну особу складає 9 980 євро, що на 45% нижче ніж в країні і на 32% нижче ніж в Європі. [11]

Щодо середнього рівня заробітної плати італійців, країна займає 28 місце у світі та 12-те місце серед країн Єврозони згідно даних 2019 року. На цей період середньою заробітною платою (брутто) італійця були 29 278 Євро. Найнижчою місячною заробітною платою в країні були 800 Євро, а найвищою – 16 000 Євро. В середньому місячна заробітна плата (нетто) італійця складає приблизно 1830 Євро.

Аналізуючи італійський ринок праці, слід зауважити нерівні умови оплати праці, які історично склалися в різних регіонах країни. Згідно статистичних даних щодо середньої чистої заробітної плати в окремих провінціях країни, населення, зайняте на Півночі, заробляють приблизно на 7% більше ніж колеги в центральній частині країни і на 16,6% більше ніж на Півдні та островах. Так, дійсно, розглядаючи діаграму про середньомісячну

заробітну плату після виплати податків в окремих містах Італії за 2019 рік, можна виділити наступне: найбільшу матеріальну підтримку життєдіяльності мають населення, зайняті в Феррарі, Парми, Мілані та Равенні, тоді як найменша дісталася працюючому населенню Ливорно, Римині та Катанії (рис.1.8).

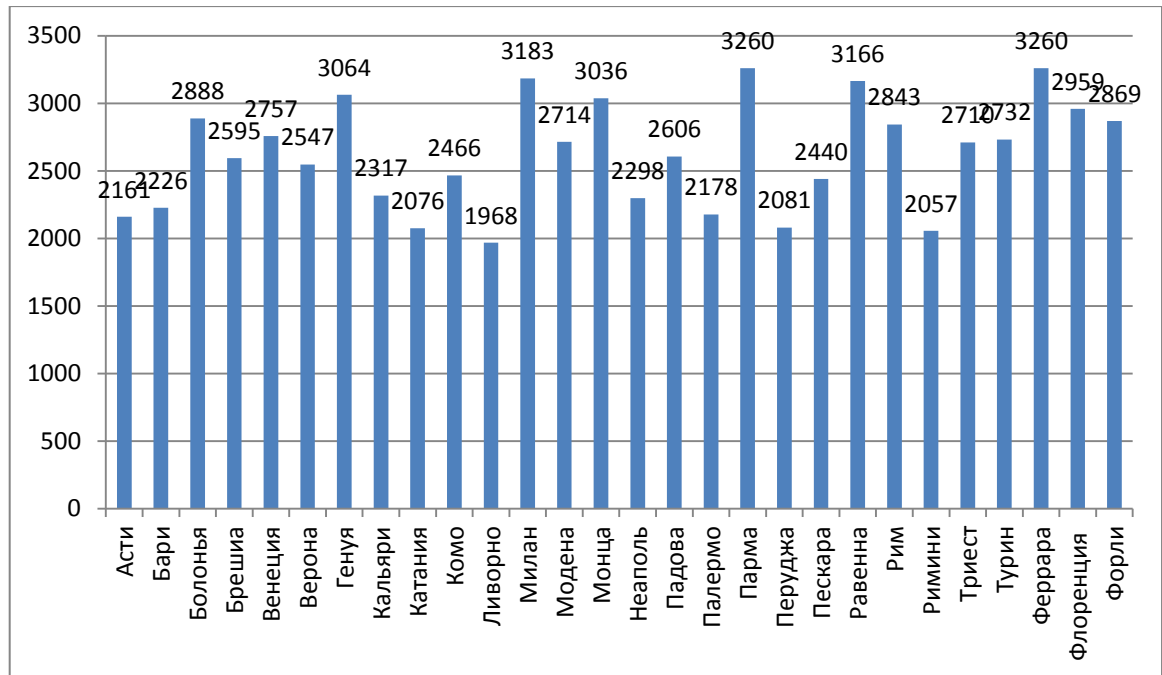

Рис. 1.8. Середньомісячна заробітна плата (нетто) в окремих містах Італії в 2019 р., в Євро [12]

Отже, найбагатшими провінціями Італії можна виділити Ломбардію, Емілію-Романію, Фріулі-Венеція-Джулію та Трентіно-Алте-Адідже. В наступному випадку, найскромніше проживають італійці в Каламбрії, Молізе, Базиликаті та Сицилії. Даний контраст у рівні забезпечення населення полягає у наявності середньої річної заробітної плати населення кожної окремої провінції. Наприклад, якщо зайняте населення Ломбардії отримує дохід за рік у розмірі 34 000 Євро, то зайняте населення Сицилії – 24 000 Євро за рік.

Для кожного суб'єкта господарювання важливе значення ефективності своєї діяльності займає чітке розуміння структури матеріального стану

населення країни, в якій здійснюються ринкові господарські операції. Будь-який виробник товарів та послуг має бути впевненим в відповідності матеріального забезпечення споживача та цінності своєї пропозиції. В даному випадку, крім показника рівня середньої заробітної плати населення, існує ще один, не менш важливий - індивідуальна відносна бідність населення країни.

Нерівності рівня матеріального забезпечення Італії, також свідчить статистика Istat щодо динаміки бідності населення Італії з 2016 по 2018 роки. Згідно даних показників, найменший рівень бідності населення займають провінції Північно-східного регіону, де показник складає 8,6% від усієї кількості населення регіону в 2018 році. Подібний показник має Північно-західний регіон країни, який складає 8,9%, що вказує на збільшення обох показників порівняно з 2017 роком. Центральний регіон Італії трішки відстає від Північного, склавши 10,5% і, навпроти, зменшившись порівняно з 2016 роком. Відносно економічно бідного Південного регіону та островах, показник перевищує показники Північних регіонів, склавши 26% та 25,7% (тбл. 1.9). Аналізуючи динаміку відносної бідності населення різних регіонів Італії, можна впевнитися в ефективності політики держави щодо фінансової підтримки бідного населення, що, власне, призвело до покращення стану рівня бідності населення порівняно з попередніми роками Південний та острівний регіони країни.

Проблема нерівності економічного розвитку окремих регіонів вже стала досить критичною для економіки країни, та навіть її місця серед країн «великої сімки». Щоб покращити економічне становище Південного та острівного регіонів, в 2018 році стабільний ріст ВВП країни дозволив ввести програму «Дохід громадянина», що забезпечує введення мінімального гарантованого доходу для бідного населення.

Таблиця 1.9

Індивідуальна відносна бідність (% людей, проживаючих в сім'ях у відносній бідності на жителів)*

Регіони Італії	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Італія	14	15,6	15
Північно-західний	8,9	8,8	8,9
Північно-східний	7,7	7,4	8,6
Центр	10,7	10,5	10,5
Південь	22,6	27	26
Острови	22,5	30,8	25,7

*Розраховано за даними [13]

Інша статистика Istat за 2018 рік згідно заощадження грошей населенням, показала, що майже 62% населення всієї країни не мають змоги заощадити свої кошти після придбання необхідних товарів та послуг. Як вже показували попередні показники, Північна та Південна Італія відрізняються згідно умов фінансового положення населення. Але, попри це, проблема залишається актуальною для обох регіонів. Так, більше половини населення Північно-західного та Північно-східного регіонів, а саме 58,2% та 60,3% не мають можливості заощадити свої кошти, як і населення центрального, південного та острівного районів країни, показники яких складають від 63% до майже 67% від усього їх населення (тбл.1.10). Дана статистика тільки підтверджує високий рівень цінності повсякденного життя італійців.

Таблиця 1.10

Неможливість заощадження грошей в італійських сім'ях (на 100 сімей, у %)*

Регіон Італії	2018 р.
Італія	61,9
Північно-західний	58,2
Північно-східний	60,3
Центр	65,2
Південь	63,0
Острови	66,6

*Розраховано за даними [14]

Враховуючи найголовніші повсякденні потреби італійців потреба в заощадженні грошей стає проблемою більшої частини населення. Так, італійці, маючи в середньому після сплати податків місячну заробітну плату в розмірі 1830 Євро, витрачають майже 25% від свого бюджету на комунальні платежі. Розглядаючи статистику Istat щодо загальних витрат населення Італії у 2018 році, можна зазначити, що приблизно 60% від загального бюджету італійців складають тільки першочергові потреби, такі як: комунальні платежі, продукти харчування, транспортні послуги.

Також, іншими першочерговими потребами є витрати на підтримку здоров'я, одяг та взуття і комунікації. За даними статистики, загалом вони займають ще приблизно 16% від загального бюджету італійця. Італійці вміють розумно витрачати свої зароблені гроші, адже їх потреби зазвичай мають не низьку цінність. Наприклад, придбання медикаментів або консультаційної послуги приватного лікаря чи звичне лікування є дуже дорогою потребою для середньостатистичного італійця незалежно від регіону проживання. Тому, щоб уникнути додаткових витрат на лікування, італійці звикли підтримувати стан свого здоров'я за допомогою заняття спортом. Інші витрати такі як одяг та взуття, також є недешевим задоволенням потреби. В даному випадку, зазвичай, італійці намагаються користуватися

моментом появи знижок чи розпродажу в сферах торгування даного виду товару, що значно зменшує витрати на задоволення такої потреби.

Загалом, для італійців дуже важливим є питання про комфорт, розваги та відпочинок. За даними статистики, у 2018 році італійці витрачали приблизно 20% від свого бюджету на відпочинок чи звичайні послуги ресторані, кафе та барів. Населення Італії дуже вірний своїй культурі та традиціям, тому питання щодо місця споживання, наприклад, кави, вдома чи в затишній кав'ярні, для них є досить принциповим питанням (рис 1.11). Звісно, задоволення таких потреб вже залежить від регіону проживання споживача. Населення Південної чи острівної частини Італії не можуть дозволити витратити свої гроші на комфорт чи відпочинок так часто, як це може дозволити населення Північної частини країни.

Як згадувалось вище, більша частина населення Італії не мають можливості заощадити кошти, тому проживають за принципом «від зарплати до зарплати». Звісно, не завжди даний принцип повсякденного життя є ефективним. В даному випадку, італійці, як і більшість населення будь-якої країни, звертаються за фінансовими послугами до банків. В Італії банківські послуги є досить поширеним методом отримання додаткового капталу через низьку відсоткову кредитну ставку (у середньому 11% річних) . Тому, користуючись такою нагодою, італійці беруть у кредит все, за що не мають змоги сплатити. Важливо, що вартість таких потреб може бути різною – від придбання піци у ресторані до придбання будь-якої нерухомості. Звісно, дана поведінка споживачів фінансових послуг повністю залежить від регіону їх діяльності.

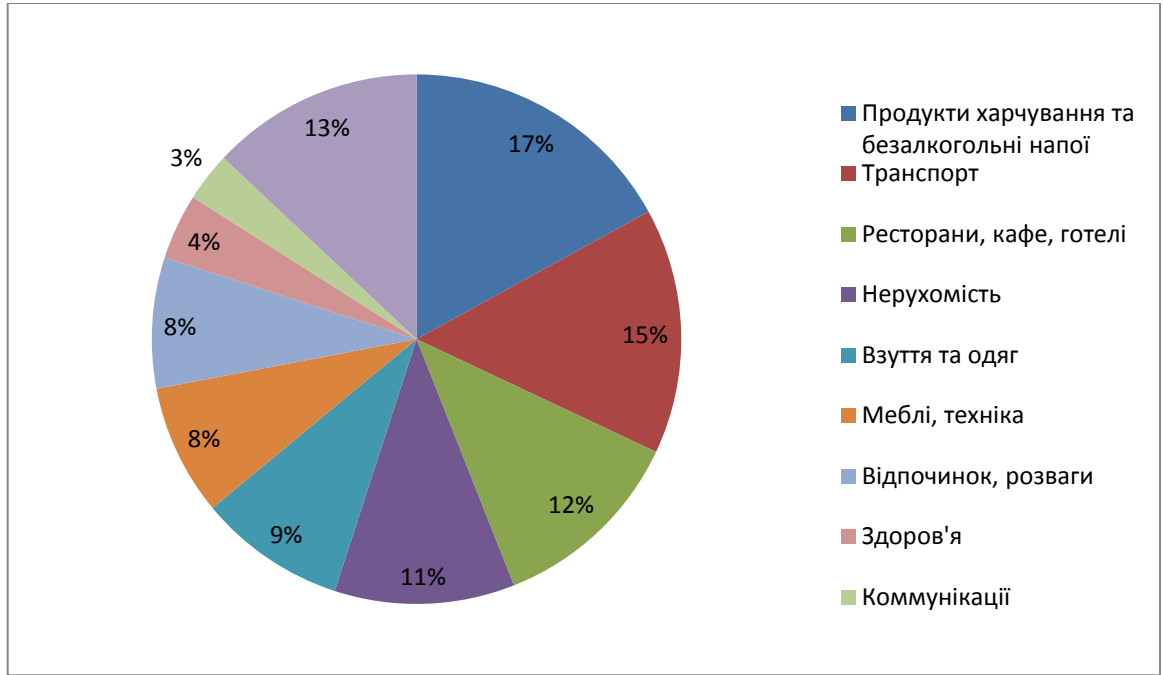

Рис. 1.11. Загальні витрати італійців у 2018 р. [15]

РОЗДІЛ 2

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ ІТАЛІЇ

2.1. Торгівельні відносини Італії з країнами світу

Вже починаючи зі вступу Італії до Євросоюзу, країна динамічно розвиває свої зовнішньоторговельні зв'язки. Дійсно, входження до Євросоюзу, надає країнам найголовнішу вигоду – спільний ринок. В свою чергу, спільний ринок відкриває країнам можливості високої конкурентоспроможності їх продукції в ціновому сегменті за рахунок відсутності митних зборів. Тим не менш, під час подолання наслідків боргової кризи, єдиним ефективним зовнішнім ринком збуту для країн-членів Євросоюзу стають інші члени союзу. Особливого значення надає той факт, що 19 з них мають єдину валюту євро, не маючи ризику втрати доходів при обміні однієї валюти на іншу.

Зовнішньоекономічні зв'язки мають важливе значення для економічного розвитку Італії. З одного боку, недостатність природних ресурсів, палива та напівфабрикатів, призвело до функціонування найголовніших галузей виробництва на основі привізної сировини. З іншого боку, наявність вузького ринку формує потребу збуту значної кількості національного продукту на зарубіжних ринках. Таким чином, стимулювання експорту є невід'ємною складовою економіки Італії.

На сьогодні, Італія є сьомим найбільшим експортером у світі. Країна входить до найбільших виробників та постачальників на світовому ринку автомобілів, запчастини для автомобілів, велосипедів і мопедів, тракторів, пральних машин та холодильників, промислове обладнання, сталевих труб, пластмас, рафіновану нафту, одягу та взуття, упакованих лікарських засобів, макаронів, оливкової олії, вина.

Відомо, що в галузевій структурі економіки Італії, панують, перш за все, сфера послуг та важка промисловість Північної Італії, на відміну від сільського господарства Центрального та Південного регіону країни.

Кліматичні умови Італії дуже сприятливі для розвитку сільського господарства. Північна частина країни з помірно-континентальним кліматом забезпечує країну пшеницею, кукурудзою, томатами, коли південний субтропічний клімат – оливками, апельсинами, мандаринами, винограду. Проте, сільське господарство складає тільки 3% від ВВП країни, а дохід від експорту – 9%.

Особливостями сільського господарства Італії є переваження виробництва продукції рослинного походження «середземноморського типу» та відносно слабке виробництво продукції тваринництва. В даному випадку, країна вимушена купувати значні об'єми продукції тваринного походження та кормів на зовнішньому ринку. Але, незважаючи на це, Італія залишається нетто-експортером фруктів, овочів та інших товарів рослинного походження. Загальними культурами експорту є пшениця, кукурудза, рис (перше місце серед експортерів Європи) та цукровий буряк. Крім того, Італія є одним з найбільших експортерів цитрусових, томатів, оливок та винограду (приблизно 90% перероблюється на вино). Слід зазначити, що входження Італії до Євросоюзу значно вплинуло на розвиток сільського господарства країни. По-перше, функціонування єдиного сільськогосподарського ринку і умовна нерівність італійських та інших країн постачальників призвело до зменшення відсотка інвестиції від фонду з розвитку сільського господарства країн Євросоюзу, яке не покриває національні витрати на розвиток даного сектору. По-друге, входження Греції, Іспанії та Португалії до Євросоюзу ускладнило проблеми сільськогосподарського сектору Італії [16].

Промисловість є дуже розвиненою галуззю економіки Італії. Країна входить до найбільших промислово-розвинутих країн світу. За останніми даними 2018 р., загальний експорт даної галузі склав 417 млрд. євро, а імпорт

– 365 млрд. євро. Найбільш прибутковою галуззю промисловості є автомобілебудування, про що свідчить випуск понад 1 млн. легкових та комерційних автомобілів в Італії в 2016 році. Також, провідну роль економіці Італії грає харчова промисловість, експорт якого в 2018 р. склав 136 млрд. євро з потенціалом росту в наступних роках. Особливе місце в харчовій промисловості займає виробництво мигдалю, що забезпечило країні звання другого найбільшого його виробника. За рік в країні виготовляється приблизно 20 тис. тон мигдалю, серед яких 9 тис. тон експортуються. Основними зовнішніми споживачами італійського мигдалю є Німеччина, Франція та США. Слід, також, згадати текстильну промисловість – найстарішу та не менш успішну галузь економіки Італії.

Імпорт також відіграє значну роль в зовнішньоекономічних відносинах Італії. Країна в основному імпортує: автомобілі, «сиру нафту», упаковані лікарські засоби, нафтовий газ та автозапчастини. Як згадувалось раніше, Італія є однією з найбільш вразливих країн на корисні копалини. Тому, серед найбільших капіталістичних країн Італія певною мірою залежить від імпортованого палива, промислового, а також сільськогосподарської сировини. Так, країна є першим найбільшим імпортером палива в ЄС, незважаючи на досить низький рівень споживання енергії на душу населення. Загалом, за рахунок привізної сировини, на 83% задовольняється споживання первинних енергоносіїв країни, а саме: нафти – 95%, тверде паливо – 93%, природного газу – 69% та електроенергії – 42%. Зростання споживання продуктів сільського господарства, продовольства та лісоматеріалів призвело до залежності від імпорту, який на сьогодні покриває 100% потреби в бавовні, 90% шерсті та 45% деревини. Але, незважаючи на це, Італія все ще має позитивне сальдо експорту та імпорту.

За останніми даними Світового банку загальний експорт товарів та послуг Італії в 2018 р. склав 655,4 млрд. дол. США., а імпорт – 603,4 млрд. дол. США.

Основними напрямками зовнішньоекономічної діяльності Італії є країни Європи - 65%, Азії – 17%, Африки – 4,2%, Південної Америки – 1,8% та Океанії – 1,1%. Напрямки партнерства безпосередньо пов'язана з економічно-географічним положенням країни. Головними партнерами Італії для експорту у більшості стають розвинуті країни (більше 70%) та країни, що розвиваються (18%). Згідно останнім даним Організації Економічної Співпраці щодо зовнішньоторговельних операцій, в 2018 році Італія здійснила експорт до таких країн, як Німеччина, Франція, США, Велика Британія, Іспанія; а імпорт: Німеччина, Франція, Китай, Нідерланди, Іспанія (табл.2.1). В 2018 році Німеччина стала найбільшим торговельним партнером Італії. Основну частину експорту у Німеччину займають продукція текстильної промисловості, запчастини для автомобілів, автомобілі, товари хімічної промисловості та продукти харчування, які загалом склали дохід у розмірі 67,8 млрд. дол. США. В свою чергу, Німеччина поставляє Італії продукцію хімічної промисловості, автомобілі, моторні засоби та електроніку, загальна вартість яких слала 81,2 млрд. дол.. США.

Таблиця 2.1

Основні країни експорту та імпорту Італії в 2018 р.*

Експорт (млрд. дол. США)		Імпорт (млрд. дол. США)	
Німеччина	67,8	Німеччина	81,2
Франція	56,4	Франція	42,9
США	50,6	Китай	35,6
Іспанія	28,0	Іспанія	25,4
Великобританія	27,7	Нідерланди	25,1

*Розраховано за даними [17]

Основними товарами експорту Італії в 2018 році стали упаковані лікарські засоби, автомобілі, рафінована нафта, запчастини для автомобілів та клапани. Головними споживачами італійських упакованих лікарських

засобів, як і автомобілів та продукції потребууючої для їх виробництва стали, переважно, країни Західної Європи та США. В свою чергу, італійська рафінована нафта експортується в країни, які входять до десятки найбільших імпортерів нафти – країни Північної і Південної Європи та США (тбл.2.2).

Головними товарами імпорту Італії в 2018 році стали аналогічні товари експорту та нерафінована нафтова продукція. Імпорт нафтової продукції Італії в 2018 році був спрямований, переважно, на Росію, Казахстан та країни Північної Африки і Близького Сходу. Країни Північної та Західної Європи, в особливості Німеччина, стали головними споживачами італійських автомобілів, імпорт яких в 2018 році став на 80% більше експорту даної продукції. Споживання зарубіжних упакованих лікарських засобів було спрямоване на найбільших виробників лікарських засобів у світі.

Як згадувалось раніше, найбільшу частку структури економіки Італії складають послуги, які займають 70% дохідної частки від ВВП. За даними Організації Економічної Співпраці, в 2017 році Італія експортувала свої послуги на суму 101 млрд. дол. США. Основними експортованими послугами за даний рік стають туристичні, ділові, професіональні та технічні послуги, а також транспортні послуги, комп'ютерні, інформаційні послуги та ліцензії. В цей же рік країна імпортує аналогічні послуги на суму 109 млрд. дол. США (рис.2.3). Як і на протязі останніх кількох десятиліть, головними імпортованими та експортованими послугами залишаються туристичні послуги.

Таблиця 2.2

Основні товари експорту та імпорту Італії та їх напрямки в 2018 р.*

Експорт (млрд. дол. США)		Імпорт (млрд. дол. США)	
Упаковані лікарські засоби	20,2	Сира нафта	41,9
Люксембург та Бельгія	4,2	Казахстан	9,6
Швейцарія	2,7	Азербайджан	5,9
США	2,4	Росія	5,7
Німеччина	1,9	Ірак	4,1
Франція	1,4	Саудівська Аравія	3,3
Автомобілі	17,2	Автомобілі	32,4
США	4,6	Німеччина	9,6
Німеччина	2,4	Іспанія	3,6
Франція	1,9	Франція	2,9
Іспанія	0,955	Люксембург та Бельгія	2,2
Великобританія	0,875	Великобританія	2,0
Рафінована нафта	16,1	Нафтовий газ	18,2
Іспанія	1,5	Росія	8,0
Гібралтар (Великобританія)	1,3	Алжир	4,9
США	1,1	Катар	1,4
Туніс	1,0	Лівія	1,2
Нідерланди	1,0	Франція	0,944
Запчастини для автомобілів	15,2	Упаковані лікарські засоби	16,9
Німеччина	3,4	Люксембург та Бельгія	2,9
Франція	1,7	Франція	2,7
Великобританія	1,2	Німеччина	2,4
Іспанія	1,1	Ірландія	2
Польща	0,723	Швейцарія	1,7
Клапани	8,3	Рафінована нафта	10,3
Німеччина	0,964	Росія	1,8
США	0,788	Саудівська Аравія	1,4
Франція	0,595	Іспанія	0,715
Саудівська Аравія	0,535	Греція	0,635
Великобританія	0,394	Індія	0,515

*Розраховано за даними [17]

Рис. 2.3. Експорт та імпорт послуг Італії в 2017 році, млрд. дол. США [17]

2.2. Наявність можливостей за загроз пов'язаних з міжнародними економічними відносинами

Італія – країна з унікальними умовами ведення та розвитку бізнесу різного масштабу. Забезпечення розвитку багатьох напрямків бізнесу, який охоплює різні сфери діяльності, як промисловість, сільське господарство, так і сфери послуг, надає підприємцям можливості повної реалізації всіх своїх цілей. Наявність відкритого ринку з Євросоюзом та надзвичайно розвиненої та різноманітної виробничої бази, створило для країни імідж найбільшого виробника в багатьох сферах виробництва в світі.

Як і за останні десять років, найголовнішими та найпривабливішими сферами бізнесу в Італії стають туризм, виробництво парфумерії, ресторанний та готельний бізнес, інвестиції в нерухомість і виробництво одягу та взуття, особливо класу-люкс. Однак конкуренція в даних сферах дуже висока, тому більшості початковим підприємцям доводиться диверсифіковувати вже існуючу сферу бізнесу.

За останні роки, успішно функціонує в Італії бізнес на основі франчайзингу. Дана форма бізнесу актуальна як для резидентів, так і для іммігрантів-підприємців. Особливість франчайзингу полягає у стійкості до економічної кризи. Крім того, він є надійним методом заснування бізнесу на основі вже успішно відомої репутації на ринку, що забезпечує майбутньому підприємцю гарантованість окупності інвестицій та прибутковості, а також лояльність споживачів і зменшення ризиків пов'язаних з подальшим функціонуванням бізнесу [18].

Бізнес-імміграція в Італію є досить вигідною завдяки високому розвитку, стійкості економіки та своєчасному виходу на європейський ринок. Уряд країни постійно намагається вдосконалювати законодавчу базу у напрямку створення стимулів успішного функціонування бізнесу для іноземних інвесторів та резидентів. Наприклад, останніми змінами внесеними до Комерційного Кодексу Італії були дозвіл на реєстрацію компаній з мінімальним статутним капіталом у розмірі 1 Євро для іноземних інвесторів.

Дійсно, Італія – це саме та країна, яка має певний ряд переваг та можливостей пов'язаних з міжнародними економічними відносинами. Існуючі тісні зв'язки між Італією та іншими найрозвинутішими країнами світу надає майбутнім підприємцям гарантію відкритості до споживачів на основі вже розвинених ринкових відношень. Особливе значення ринкових відносин з Італією відіграє виробництво та реалізація продукції під національною торговою маркою «Made in Italy», яка вже має репутацію якісного та престижного продукту, що тільки збільшує попит. Слід зазначити, що однією з головних переваг для запровадження бізнесу в Італії є гарантія лояльності 500 мільйонів споживачів з ЄС та 250 мільйонів споживачів Близького Сходу та північної Африки, завдяки членства країни в ЄС та двостороннім угодам щодо торгового партнерства. Крім того, входження країни до ЄС позитивно відобразилось й на інших фінансових міжнародних відношеннях, а саме: можливість розміщення особистих

доходів у надійних банках Швейцарії, Німеччини та інших країн ЄС, а також легкість відкриття філій власної компанії в країнах ЄС.

Бізнес-імміграція в Італію для громадян України має особливу перевагу. Підписання двосторонньої угоди між Італією, Україною та Росією щодо реєстрації та ведення бізнесу громадянами двох останніх країн в Італії, сформувало декілька нових вигідних умов для інвестування. Одним з таких умов є різноманітність імміграційної процедури та швидкість реєстрації бізнесу порівняно з умовами для резидентів інших країн. Наприклад, громадяни України та Росії мають можливість обрати будь-який вид імміграційної процедури, коли інвестори з інших пострадянських країн проходять тільки імміграційну процедуру «Індивідуальна трудова діяльність». Крім того, для українських та російських бізнесменів є можливим отримання ВНП в Італії до того, як зареєструвати юридичну особу, коли для інших послідовність даної процедури є протилежною.

Вже після реєстрації бізнесу в Італії, для інвесторів-іммігрантів автоматизовано надається можливість функціонувати на території України чи Росії від імені своєї італійської компанії. Більше того, затверджене законодавством Італії та міжнародними угодами використання багатьох податкових та інвестиційних пільг, знижуючи податкове навантаження. В свою чергу це надає бізнес-іммігранту можливості вивчення специфіки ринку Італії та її учасників, що знижує наявність майбутніх ризикових операцій та ненадійних партнерів.

Особливу роль у вигідності реєстрації бізнесу в Італії зіграла конвенція підписана у 1985 році між Італією, Україною та Росією щодо уникнення подвійного оподаткування (див. у додатках). Дійсно, згідно з конвенцією отримані в Україні чи в Росії доходи безперешкодно переводяться в Італію без подвійного оподаткування. В даному випадку, переміщення капіталу та розрахунки можливі тільки в той валюті, яка конвертована Банком Італії (гривня та рубль до даних валют не відноситься).

Не дивлячись на те, що входження Італії до ЄС, дійсно, сформувало ряд можливостей для розвитку її міжнародних економічних відношень, існують певні негативні моменти. Масштабний потік біженців стала все більш актуальною проблемою для багатьох країн ЄС за останні п'ять років. Для Італії проблема імміграції залишається другою соціально-економічною проблемою після регіонально-економічної нерівності. Сьогодні, зменшення темпів росту ВВП на душу населення Італії та рівня безробіття є головними наслідками імміграції, враховуючи той факт, що більшість іммігрантів є офіційно неактивним населенням або працевлаштовані неофіційно. Дана проблема все стає більш гострішою, оскільки ЄС вже погрожує деяким країнам в тому числі Італії введенням економічних санкцій проти них, що в результаті може вплинути на членство країни в ЄС. Крім соціально-економічної нерівності населення та високого рівня безробіття, Італія має проблему високої зовнішньої заборгованості, що є наслідком минулої економічної кризи в зоні євро. Останнім часом, Італія намагається вирішувати свої макроекономічні проблеми проводячи політику реформування, адже країна мала неодноразове попередження від ЄС щодо можливого майбутнього введення санкцій.

В цілому, участь країни в ЄС надає Італії сприятливі умови економічного розвитку оснований на захисті від зовнішньоекономічних шоків. Більше того, в рамках інтеграційного угруповання країни навчилися йти на компроміси, що стають результатом вирішення багатьох економічних проблем.

Країна бере участь у більш ніж 50 міжнародних організаціях, 30 з яких – економічні. Найважливішими є СОТ, Світовий Банк, МВФ, ЄБРР, Європейський Банк, Європейський інвестиційний банк, Європейська організація «TradePromotion», ОБСЄ, Міжнародний Фонд розвитку сільського господарства, Міжнародна торговельна палата, Міжнародна організація праці. Участь в даних організаціях забезпечує країну великим

масштабом можливостей, які, в результаті, спрямовані на розвиток економіки країни та її суб'єктів.

2.3. Оцінка інвестиційної привабливості Північної, Центральної та Південної Італії

Італія – це ємкий ринок та 60 млн. споживачів з високим споживчим паритетом.

Дійсно, згідно рейтингу про глобальну конкурентоспроможність за 2019 рік, Італія зайняла 12-ту позицію з ємкості ринку серед 141 країни та 30-ту позицію в цілому (рис.2.4). Проте імпорту товарів та послуг в відсотковому відношенні даної країни склав 30,1% (тбл.2.5), що пояснює займання 108 місця в даному рейтингу. Причиною, як зазначалось в першому розділі, є обмеженість сировинних ресурсів в країні для переробки або виготовлення кінцевого продукту, але, при цьому, сальдо експорту та імпорту залишається позитивним.

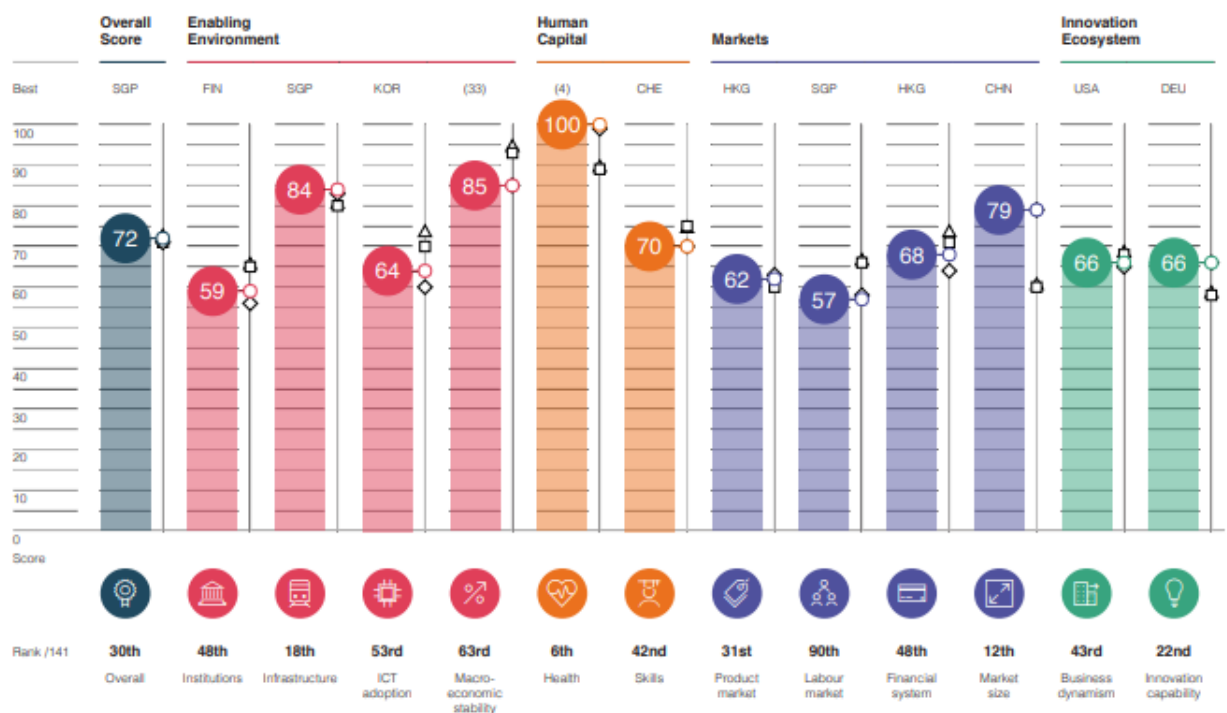

Рис. 2.4. Рейтинг глобальної конкурентоспроможності Італії [19]

Таблиця 2.5

Доля імпорту в економіці Італії*

Валовий внутрішній продукт ПКС, \$ млрд.	2 131
Імпорт товарів та послуг, % від ВВП	30.1

*Розраховано за даними [1]

Ефективна раціоналізація фінансових ресурсів підприємства є головним чинником успіху діяльності бізнесу. Зазвичай, італійські та зарубіжні інвестори середніх та малих підприємств формують свої фінансові активи на основі банківських кредитів. Як згадувалося раніше, держава останнім часом веде політику підтримки середніх та малих підприємств, задля залучення прямих іноземних інвестицій, наданням вигідних умов для кредитування в національних (комерційних) банках. Так, кредитування в національних банках Італії популярне своєю низькою річною відсотковою ставкою (приблизно 3%) (рис. 2.6). Згідно останнім даним Світового банку, в 2018 році річна відсоткова ставка для підприємців склала 2,68%.

Рис. 2.6. Динаміка розвитку річної кредитної відсоткової ставки в комерційних банках Італії [20]

Розглядаючи динаміку річних кредитних відсоткових ставок за останні 10 років, можна помітити їх поступове падіння, що є результатом підтримуючої політики з боку держави.

Як відомо, всі підприємства працюють за принципом «вільні гроші завжди повинні працювати». Для цього вони використовують такий інструмент як банківські депозити. Будь-який італійський бізнес користується банківськими депозитами більш з метою зберігання своїх грошей, адже відсоткова ставка на депозити дуже низька – 0,9% і знижується з кожним роком. В італійських банках депозити не є інструментом інвестування серед підприємств в якості більш дохідного ніж інвестування в ту сферу, в якій працює підприємець. З такою метою італійські підприємства використовують послуги інвестиційних фондів, де можливість отримати додатковий прибуток на багато більша.

Також, не меншу роль для ефективної діяльності підприємства грає стабільність валюти в країні. Відомо, що з 2002 року Італія входить до Єврозони, що свідчить про наявність євро в якості офіційної валюти країни. На сьогодні, для італійських підприємців та зарубіжних інвесторів євро є

можливістю мати єдиний великий ринок з Європою та економічне партнерство з мінімальними валютними ризиками. Перш за все, стабільність євро пов'язана з її масштабним та ретельним управлінням, яке приносить економічну стабільність в Єврозону, роблячи її більш стійкою до раптових економічних змін, які можуть виникнути за межами Єврозони та порушити національну економіку, наприклад, зростання світової ціни на нафту чи турбулентність на світових валютних ринках. Розмір і сила Єврозони дозволяють краще поглинати такі зовнішні потрясіння без втрат робочих місць і зниження темпів зростання. Розглядаючи динаміку інфляції чи споживчих цін в Італії, можна впевнитися в стабільності валюти всередині країни. Цьому свідчить динаміка інфляції в Італії на протязі кризи в Єврозоні (2012-2013 рр.), яка свідчить про незначне падіння свого рівня – від 3,3% до 1,2%. Тому стабільність валюти в країні є одним із головних позитивних чинників ефективної раціоналізації фінансових ресурсів для підприємців.

Раціоналізація фінансових ресурсів підприємства також включає в себе загальні операційні витрати пов'язанні з виробничою собівартістю продукції. До основних операційних витрат можна віднести: оподаткування, робоча сила, оренда, амортизація і т.д.

По рівню заробітних плат, в 2019 році Італія посідає 12 місце серед країн Єврозони та 28 місце у світі. Найменша місячна заробітна плата в країні склала 800€, а найбільша – 16 000€. Поняття «мінімальна заробітна плата» в країні не існує, адже влада не регулює її законодавчо. Ставки фіксуються в колективних договорах між роботодавцями і профспілками і залежать від конкретного сектора економіки. Крім того, стаття 36 Конституції країни вказує на те, що заробітна плата повинна бути пропорційна якості і кількості виконаної роботи, а також досить високою, для того щоб забезпечити прожитковий мінімум працівнику і членам його сім'ї [21]. В цілому мінімальна зарплата в Італії в 2018 році не нижче 700-800 євро на місяць. Знову ж таки, тут важливу грає економічне районування країни, оскільки

рівень середньої заробітної плати в кожних провінціях Італії різний. Як правило, мешканці Південної частини Італії отримують на 25% менше ніж мешканці північних провінцій.

Згідно динаміки середньомісячних заробітних плат після оподаткування, можна виділити наступні провінції з найбільшими заробітними платами: Парма та Ферарра (3260€), Равенна (3166€), Генуя та Монца (3064€) (рис.2.7).

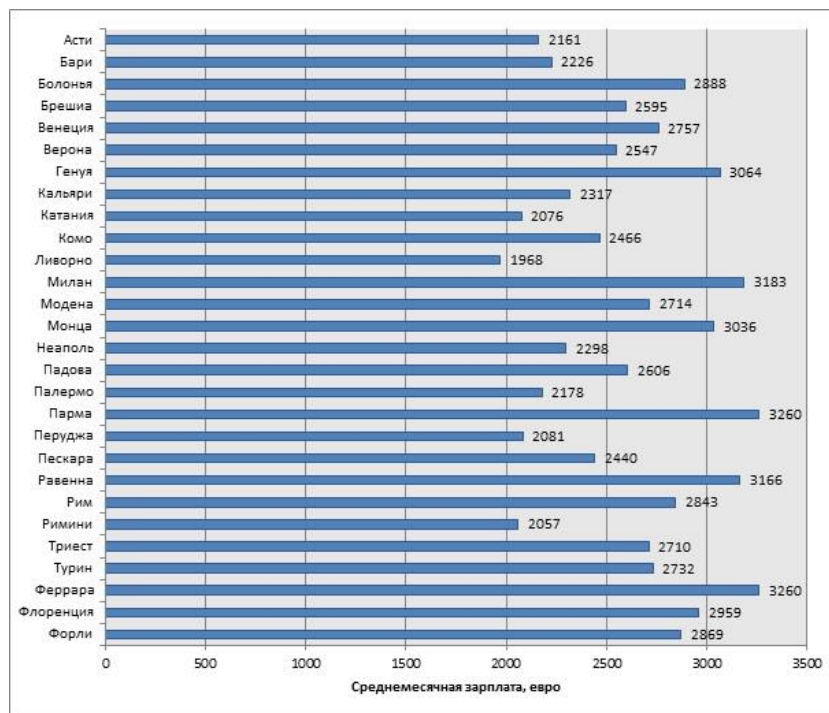

Рис. 2.7. Середні місячні заробітні плати після оподаткування в провінціях Італії [22]

З цього можна зробити висновок, що наймана праця в Італії, втім як і по всій Європі, коштує дорого. Згідно статистики Instat, в Італії 99% бізнесу відносяться до дрібних та середніх підприємств з яких приблизно 55% не мають найманих робітників. Загалом сюди відносяться сімейні підприємства, підприємці яких працюють поряд з найманими працівниками. Також, це стосується зарубіжних інвесторів малого бізнесу, яким не вигідно наймати працівників на початку своєї діяльності.

Крім значних витрат на робочу силу, підприємцям в Італії доводиться мати справу з досить складною системою оподаткування. Так, податковий тягар є одним з найвищих серед країн ЄС. Дійсно, Total Tax Rate (відсоткове співвідношення загального податкового тягара і прибутку) в Італії для невеликих компаній досягає 68,5%, тоді як у Франції – 65,7%, у Великобританії – 35,8% . Система оподаткування в Італії має дві групи: державні податки та місцеві податки.

Відсотковими ставками основних податків для підприємців є:

- податок на прибуток, який також включає в себе податок на приріст капіталу, складає від 24% до 27,5%;
- ПДВ – 22%. Експортні поставки за межі Європи оподатковуються за ставкою 0%;
- гербовий збір (стягується в результаті придбання акцій і інших інвестиційних інструментів) – до 1,5%;
- регіональний податок на виробничу діяльність – 3,9%;
- податок у джерела (податок згідно виплат дивідендів, роялті, відсотків і т.д.) – дивіденди та відсотки – 20%; роялті – 30%-70%. [23]

В податковій системі Італії існує багато податків, виплати яких залежать від типу діяльності підприємства. Через складність податкової системи Італії, більшість італійських підприємців малого бізнесу не в змозі самотійно визначити розмір загальних податкових виплат, тому користуються послугами посередників.

Крім податків, ще одними загальними витратами для бізнесу є покупка чи оренда комерційного нерухомого майна. Ще після кризи 2008-го року, ціни на нерухоме майно почали різко спадати і на сьогоднішній день продовжують зменшуватися . Крім цього, більшість економістів вважає, що придбати нерухомість в Італії є досить вигідною довгостроковою інвестицією. Італійський ринок комерційної нерухомості доступний як для резидентів, так і для зарубіжних інвесторів.

Покупка або оренда комерційної нерухомості в Італії особливо вигідна в великих містах, де ціни впали на 30%. Згідно порівняльної характеристики середніх цін на придбання чи річну оренду комерційної нерухомості між північними, центральними та південними провінціями Італії, найдорожчою можна виділити Верону та Неаполь, а найдешевшою – Палермо (рис. 2.8).

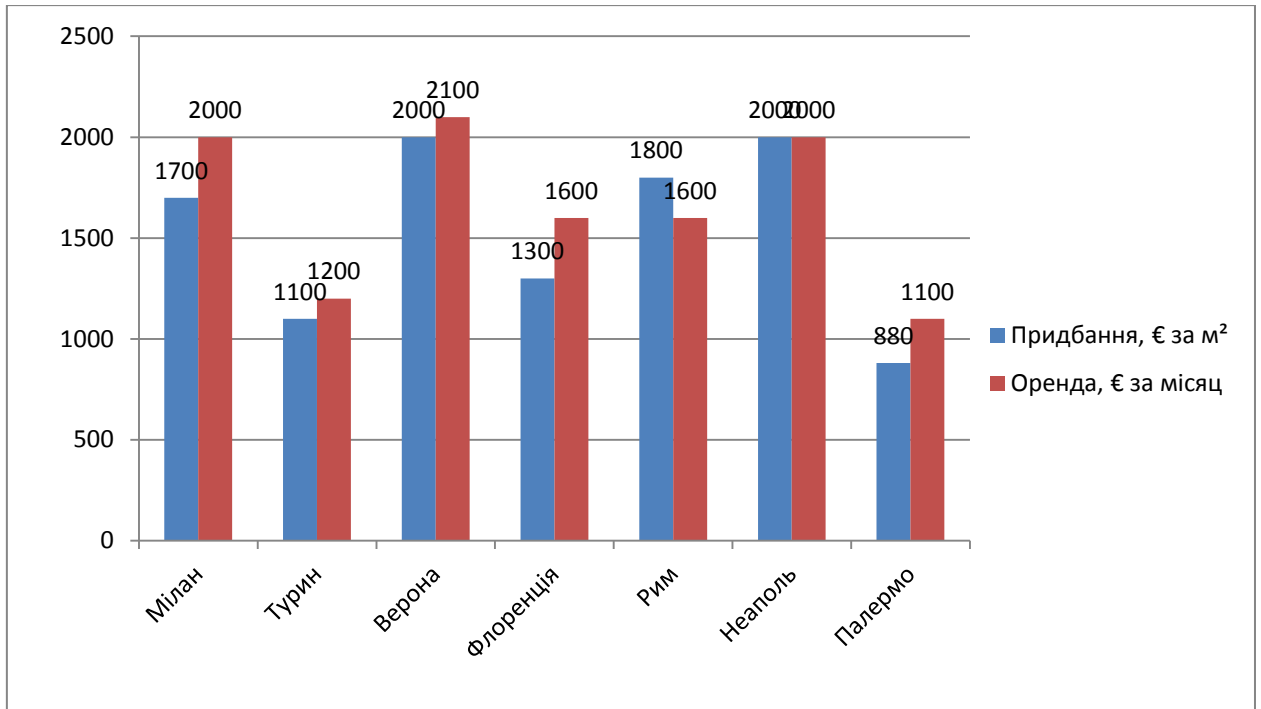

Рис. 2.8. Ціни на оренду та придбання комерційної нерухомості в різних провінціях Італії [24]

Необхідно відзначити, що в Італії ринкова вартість об'єктів комерційної нерухомості досить висока. Однак ставка капіталізації значно низька. На даний момент середня прибутковість по країні від об'єктів комерційної нерухомості становить близько 2,8%. Тому, більшість підприємців малого та середнього бізнесу віддають перевагу оренді.

Головну роль в економічному розвитку будь-якої країни завжди грають малі та середні підприємства, які характеризуються своєю мобільністю, динамічністю, стимулюванням економічного розвитку країни та ринкової

економіки, розвитком інновацій, створенням додаткових робочих місць і послабленням монополізму. Проте підтримувати таку роль в економіці країни завжди повинна допомагати держава. На сьогодні, Італія проводить активну політику підтримки суб'єктів малого та середнього бізнесу, з виконанням форм та методів, що враховують потреби європейської економічної інтеграції.

Допомога даної форми бізнесу від держави здійснюється шляхом: надання прямої фінансової допомоги, фінансування високо ризикованого бізнесу з метою розвитку інновацій, вигідним кредитуванням на пільгових умовах, спроможнім розвитком вторинного ринку цінних паперів, зменшенням ставок оподаткування на виплати дивідендів, відсотків і т.д.

Так як, податкова система Італії є найскладнішою у світі, в 2014 р. держава запровадила політику пільгового режиму оподаткування. Даний режим дозволяє підприємцям, що надають професійні послуги та власникам торгових підприємств з річним доходом 65 тис. євро сплачувати єдиний податок в розмірі 15% , або 5% для тих хто відкриває старт-ап [25].

Звісно, фінансова допомога від держави не завжди є достатньою для повноцінної діяльності малого та середнього бізнесу. При цьому, як показав досвід, під час кризи підприємцям дуже складно отримати кредити в банках Італії, тому більшість з них активно знаходять альтернативні шляхи отримання додаткового фінансування, такі як: міні-бонди, злиття та поглинання, продаж акцій підприємства «бізнес ангелам» і т.д. Щоб покращити фінансові відношення між малими підприємствами та банками держава розпочала політику кредитного гарантування.

Отже, доки в Італії залишатиметься проблема нестачі інновацій, країна буде мати мотив допомагати малим та середнім підприємцям.

РОЗДІЛ 3

МІЖНАРОДНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПРОЕКТ «СТВОРЕННЯ АТЕЛЬЄ З ШИТТЯ ОДЯГУ В ІТАЛІЇ» ТА ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ

3.1. Основні ідеї міжнародного інвестиційного проекту для реалізації в Італії

Для ефективної реалізації бізнесу, спершу, необхідно відобразити чітко та ясно розуміння основних ідей інвестиційного проекту. Розглядаючи міжнародний інвестиційний проект з відкриття ательє з шиття одягу в Італії можна виділити наступну його сутність, мету, місію та стратегію:

- *Сутність* даного бізнесу полягає у створюванні та функціонуванні міні ательє з шиття та ремонту одягу з не глобальними витратами в якості малого сімейного бізнесу.

Як правило, новий проект, навряд чи, може ефективно діяти на основі тільки однієї функції. Тому для проекту з відкриття ательє було введено наступні його функції: шиття за індивідуальними замовленнями, ремонт одягу, продаж власних колекцій та продаж різних засобів для рукоділля. Саме така система забезпечить надійний обіг активів і, як результат, швидкої окупності інвестицій.

Згідно інвестиційного проекту, вид діяльності ательє буде зареєстрований як індивідуальне підприємство. До найбільшій переваг даного виду діяльності можна віднести короткостроковість реєстрації (одна неділя) та сильна підтримка з боку держави. Але, у разі неплатоспроможності або взагалі банкрутства, держава чи будь-яка фінансова установа має право на стягнення власного майна підприємця.

Планується, що функціонування даного бізнесу буде запроваджуватися у м. Больцано, яке знаходиться у північній частині Італії. Місто вважається одним з найкращих міст за рівнем життя населення та ведення бізнесу. В Больцано переважає, в основному, бізнес в сфері послуг, а саме туристичний. Також, одну з переваг для економічно торгівельних відносин складає вигідне

територіальне розміщення міста, оскільки воно має достатньо тісні зв'язки з Австрією та Швейцарією через спільні кордони.

- *Метою* проекту є розширення ринкової частки всередині країни в якості найбажанішого та найбільш задовольняючого потреб споживачів ательє.

- Італія – це батьківщина сучасної моди. Італійці дуже схильні до зовнішньої привабливості, цінують моду, вишуканість, зручність та якість одягу. Більшість населення північної Італії за доходами відносяться до середнього класу, тому вони не вважають за потрібне купувати одяг відомих брендів за високими цінами або взагалі не мають такої можливості. Виходячи з цього єдиними альтернативами відомих брендів є ательє та масс маркети. Масс маркети, на сьогодні, стають все більш затребуваними ніж ательє через наявність більш широкого асортименту одягу на будь-який смак. Але, незважаючи на це, вони також мають певні недоліки свого функціонування за рахунок ефекту масштабу, який не має змогу надати споживачам унікальності, зручності та якості одягу, що так цінують італійці. Саме тому при розробці даного проекту було запроваджено *місію*, яка основана на забезпеченні унікальності, якості одягу споживачів, а також потреб споживачів в зручності одягу згідно їх нестандартних параметрів.

- *Стратегією* даного проекту є слідування та задоволення реальних потреб споживачів. На сьогодні, є велика кількість конкуруючих між собою компаній, котрі намагаючись зайняти більшу долю ринку інвестують свої активи в виробництво продукції, наприклад, з більшою кількістю функцій, які зазвичай не потрібні споживачам, але все одно повинні бути сплачені за вищою ціною. В даному випадку, компанії більше витрачають свої ресурси та знижують шанси досягти своїх цілей. Орієнтація на клієнтів та підвищення реальної цінності товарів та послуг, а не орієнтація на суперників та реакція на їх кроки, в результаті дає зосередження на новому та стають можливістю виходу на новий ринок, який не підвладний конкуренції.

3.2. Дослідження конкурентного середовища у сфері діяльності інвестиційного проекту та розрахунок необхідного обсягу інвестицій

Незалежність дій підприємств в ринкових відносинах формує конкурентну боротьбу між ними. Вони витрачають значні ресурси аби привабити споживчий попит та отримати доступ до нових ресурсів. Сьогодні, маючи велику кількість пропозиції різноманітних товарів та послуг, саме покупці визначають якісні та цінові характеристики благ, керуючись поточною потребою і граничною корисністю продукту. Виходячи з цього, маючи споживчоорієнтовану конкуренцію, більшість підприємств вступають між собою в боротьбу за споживачів. Але, чи завжди виробники та продавці беруть до уваги реальні потреби та цінності споживачів задля досягнення своїх цілей?

Головними суб'єктами економічної структури Італії є малі та середні підприємства. Слід зазначити, що більшість з них це сімейні підприємства для яких гарантія ефективного функціонування бізнесу полягає у наявності вигідних зв'язків та партнерства. В Італії для бізнес-іммігрантів досить складно пристосуватись до даних умов ведення бізнесу, тому найвигіднішим рішенням для будь-якого інвестора стане створення та реалізація нового продукту замість входження вже на насичений ринок. Італійські споживачі є досить лояльними до виробників нових продуктів, що, в результаті, забезпечує ефективну діяльність нового бізнесу.

Для даного інвестиційного проекту, було проаналізовано ринок послуг ательє Італії у м. Больцано, де нараховано приблизно 9 конкурентів, які займаються саме шиттям та ремонтуванням одягу. Крім цього 70% з них займаються виключно шиттям жіночого одягу, та 90% націлені на споживачів з високим рівнем доходів. Провівши, напередодні, опитування

серед споживачів послуг ательє, було виділено основні реальні їх потреби та цінності, яких майже ніколи не дотримуються ательє:

1) Доступні ціни. Через історично складену свідомість про престижність послуг ательє, на сьогодні, більшість з них інвестують значні кошти аби підтримати давню традицію. Використовуючи дорогу сировину, ательє позбавляють можливості покупців сплачувати за послугу меншу вартість.

2) Можливість послуги консультації. Більшість споживачів послуг ательє запевняють, що зовнішній вигляд є важливим фактором кінцевого задоволення від роботи з ательє, але не завжди можуть бути впевненими в кінцевому результаті через нестачу відповідних знань стосовно особливості використаного матеріалу [26].

Тому, щоб успішно діяти на внутрішньому ринку послуг ательє з шиття та ремонту одягу і стати найбажанішим реалізатором послуги, проект буде функціонувати за принципом скорочення або позбавлення менш важливих для споживачів факторів роботи ательє, і задоволення реальних потреб та цінностей споживачів, які не беруть до уваги конкуренти.

Звичайно, кожний проект повинен реалізовуватись та функціонувати на основі раніше інвестованих активів. Для міжнародного інвестиційного проекту ательє з шиття та ремонту одягу було виділено наступні основні загальні потреби в інвестиціях: робоча сила, оренда приміщення, реклама, витрати пов'язані з реєстрацією підприємства, обладнання та сировина.

Робоча сила є невід'ємною частиною функціонування будь-якого бізнесу. Як згадувалось в попередньому розділі, в Італії не існує поняття «мінімальна заробітна плата», оскільки вона законодавчо нерегульована. Ставки фіксуються в колективних договорах між роботодавцями і профспілками і залежать від конкретного сектора економіки так, щоб забезпечити, як мінімум, гарантію пропорційності заробітної плати до прожиткового мінімуму працівника та членам його сім'ї. Знову ж таки, тут важливу грає економічне районування країни, оскільки рівень середньої заробітної плати в

кожних провінціях Італії різний. Реалізація проекту ательє з шиття та ремонту одягу буде здійснюватись у м. Больцано, яке відноситься до міст з найвищим рівнем заробітних плат. Середньою річною заробітною платою до сплати усіх податків в Больцано є 32088 євро, а середня місячна – 3300 євро. У рамках реалізації майбутнього проекту, планується, що фіксована вартість однієї робочої сили буде коштувати 3000 євро. Додатково до заробітної плати, кожному робітнику буде нараховуватись 1% відсоток кожного місяця від продажів послуг та товарів.

До витрат необхідно, також, віднести щомісячні регулярні виплати щодо соціального страхування, які сплачує роботодавець разом з робітником до Національного інституту соціального захисту. Як правило, роботодавець сплачує 32% від валової заробітної плати, коли робітник – 9%. Даний страховий внесок поширюється на: допомоги по безробіттю, пенсії, медичне страхування, допомога сім'ям та інші.

Крім робочої сили, ще одними загальними операційними витратами для бізнесу є придбання чи оренда комерційного нерухомого майна. Останнім часом придбання нерухомості в Італії вважається досить вигідною довгостроковою інвестицією. Придбання та оренда комерційної нерухомості в Больцано та інших великих містах Італії особливо вигідна, оскільки за останні роки ціни впали на 30%. Згідно проекту, для функціонування ательє достатньо орендувати комерційну нерухомість розміром у 28 м². Завдяки порталам з продажів комерційної нерухомості, було знайдено та розраховано вартість приміщення за необхідними ознаками в м. Больцано, яка становить 410 євро за один місяць.

Маючи 10 050 Євро на власному рахунку в Приват Банку, було здійснено транзакцію цієї суми на власний рахунок до італійського банку Intesa Sanpaolo за допомогою системи SWIFT. Приват Банк надає досить вигідні умови здійснення транзакцій через систему SWIFT. Комісія за переказ складає 0,5% від загальної суми переказу, мінімум 5 грн., але не більше 500

дол. США [27]. Отже сплативши 0,5% комісійних, а саме 55 Євро, на рахунку вже в італійському банку зафіксовано 11 000 Євро. Згідно проведених нижче підрахунків щодо загальних потреб в інвестиціях, загальна вартість інвестицій для відкриття ательє з шиття та ремонту одягу складає 6 200 Євро (тбл. 3.1). Після придбання всіх необхідних ресурсів, на рахунку в італійському банку залишається 4 800 Євро, що є вигідним у разі ризику неефективної операційної діяльності проекту або інших економічних загроз.

Таблиця 3.1

Загальні потреби в інвестиціях*

Назва	Ціна (євро)
Оренда приміщення (28 м ²) 1 міс.	410
Реклама	200
Витрати на реєстрацію підприємства	150
Промислові швейні машинки 4 шт.	3000
Парогенератор 1 шт.	300
Гладильна дошка 1шт.	100
Стіл 1 шт.	70
Манекени 2 шт.	200
Лампи 2 шт.	100
Дзеркало 1шт.	70
Стелажі 3 шт.	200
Тремпеля 20 шт.	50
Тканини та товари для рукоділля	1200
Інше (ножиці, нитки, голки і т.д)	150
Всього	6200

* Складено автором за результатами власних досліджень

3.3. Оцінка показників інвестиційної привабливості проекту

Таблиця 3.2

Витрати*

Назва	Ціна (євро)
	6 000
	1 920
	300
	170
	70
	410
	2 200
	110
	150
	135 960

* Складено автором за результатами власних досліджень

Таблиця 3.3

Витрати за роками*

Витрати (Євро)	1 рік	2 рік	3 рік
З/п працівникам	72 000	75 600	79 380
Соціальне страхування (32% від з.п.)	23 040	24 192	25 401
Ведення бухгалтерського обліку	3 600	3 780	3 973
Комунальні послуги	2 040	2 142	2 249
Ремонт обладнання	840	882	926
Оренда	4 920	5 166	5 424
Сировина	27 720	29 106	30 561
Інші витрати	1 800	1 890	1 984
Всього	135 960	142 158	149 898

* Складено автором за результатами власних досліджень

Оскільки ательє має чотири функції своєї діяльності, тоді дохід з реалізації послуг визначається за чотирма шляхами:

1) Шиття за індивідуальними замовленнями. Очікується, що за цією послугою ательє буде обслуговувати близько 2-3 клієнтів за один робочий день. В середньому вартість послуги на одного клієнта становить 200 Євро. За 20 робочих дні (4 робочих дні йдуть на виробництво власної колекції одягу), ательє отримує дохід в розмірі 10 000 Євро з даної послуги;

2) Ремонт одягу. В даному випадку, також очікується близько чотирьох клієнтів за один робочий день, які купуватимуть послугу в середньому за 25 Євро. В результаті, дохід за 24 робочих дні очікується в розмірі 2 400 Євро.

3) Реалізація власної колекції одягу. Планується, що пропозиція власного одягу для реалізації буде складати 50 шт. на протязі 24 робочих днів. За цей же період, колекція повинна бути реалізована, та принести дохід у розмірі 4 500 Євро.

4) Товари для рукоділля. Сировина буде закуповуватись у постачальників та реалізовуватись від самого ательє з відсотковою надбавкою 50%. Планується, що товари для рукоділля займатимуть 40% від загальної наявності придбаної сировини (загальні потреби в інвестиціях: тканини та товари для рукоділля) і складатимуть дохід у розмірі близько 1 800 Євро за 24 робочих дні.

Отже, за підрахунками доходів від всіх видів послуг ательє, загальний дохід ательє за 24 робочих дні становить 18 700 Євро. Згідно з цим, за рік ательє отримає 224 400 Євро.

Таблиця 3.4

Оцінка доходів*

Послуги	Очікувана кількість замовлень за місяць	Вартість (Євро)	Дохід за місяць	Дохід за рік
Індивідуальні замовлення	50	200	10 000	120 000
Ремонт одягу	96	25	2 400	28 800
Продаж власної колекції	50	90	4 500	54 000
Продаж товарів для рукоділля	150	12	1 800	21 600
Всього	-	-	18 700	224 400

* Складено автором за результатами власних досліджень

Таблиця 3.5

Оцінка доходів по рокам*

Послуги (Євро)	1 рік	2 рік	3 рік
Індивідуальні замовлення	120 000	126 000	132 300
Ремонт одягу	28 800	30 240	31 752
Продаж власної колекції	54 000	56 700	59 535
Продаж товарів для рукоділья	21 600	22 680	23 814
Всього	224 400	235 620	247 404

* Складено автором за результатами власних досліджень

Як було зазначено в попередніх розділах, крім значних витрат на робочу силу, підприємцям в Італії доводиться мати справу з досить складною системою оподаткування. Надалі, для проведення розрахунків щодо ефективності майбутньої реалізації проекту будуть використовуватись державні податки та місцеві податки. Відсотковими ставками основних податків для підприємців є:

- податок на прибуток, який також включає в себе податок на приріст капіталу - 24%;
- НДС – 22%;
- регіональний податок на виробничу діяльність – 3,9%.

Таблиця 3.6

Ефективність інвестицій*

Індикатори	Рік			
	0	1	2	3
Інвестиції, євро	6 200	-	-	-
Дохід від продажу, євро	-	224 400	235 620	247 404
Виручка	-	183 934,9	193 131,1	202 790,1
Витрати, євро	-	135 960	142 158	149 898
Балансовий прибуток, євро	-	47 974,9	50 973,1	52 892,1
Податок на прибуток, 24%	-	11 513,9	12 233,5	12 694,1
Регіональний податок, 3,9%	-	1 871	1 987,9	2 062,8
Чистий прибуток, євро		34 590	36 751,7	38 135,2

* Складено автором за результатами власних досліджень

НДС в Італії складає 22%, тому виручка складатиме:

- 1) $224\,400 / 1,22 = 183\,934,9$
- 2) $235\,620 / 1,22 = 193\,131,1$
- 3) $247\,404 / 1,22 = 202\,790,1$

Балансовий прибуток = виручка – витрати

- 1) $183\,934,9 - 135\,960 = 47\,974,9$
- 2) $193\,131,1 - 142\,158 = 50\,973,1$
- 3) $202\,790,1 - 149\,898 = 52\,892,1$

Податок на прибуток в Італії складає 24%:

- 1) $47\,974,9 * 24\% / 100\% = 11\,513,9$
- 2) $50\,973,1 * 24\% / 100\% = 12\,233,5$
- 3) $52\,892,1 * 24\% / 100\% = 12\,694,1$

Регіональний податок складає 3,9%:

$$1) 47\,974,9 * 3,9\% / 100\% = 1\,871$$

$$2) 50\,973,1 * 3,9\% / 100\% = 1\,987,9$$

$$3) 52\,892,1 * 3,9\% / 100\% = 2\,062,8$$

Чистий прибуток = балансовий прибуток – податок на прибуток – регіональний податок:

$$1) 47\,974,9 - 11\,513,9 - 1\,871 = 34\,590$$

$$2) 50\,973,1 - 12\,233,5 - 1\,987,9 = 36\,751,7$$

$$3) 52\,892,1 - 12\,694,1 - 2\,062,8 = 38\,135,2$$

Для розрахунку сьогоденних та майбутніх грошових потоків проекту необхідно обчислити чистий прибуток, амортизацію, грошові потоки, ставку дисконтування, дисконтну ставку, NPV та грошові потоки теперішньої вартості.

Ставка дисконтування відображає мінімальну допустиму віддачу на вкладений капітал у порівнянні з аналогічним способом розміщення капіталу, а також дозволяє оцінити доходи майбутніх періодів з урахуванням сьогоденної цінності грошей. Формулою розрахунку ставки дисконтування є:

(3.1),

$$i = (1 + H_n) \times (1 + \pi) \times (1 + r_k) - 1$$

де i – ставка дисконтування ;

H_n – мінімально гарантована реальна норма прибутковості у постійних цінах, в даному випадку – депозитна ставка;

π – рівень інфляції;

r_k – поправка на ризик.

Дисконтна ставка характеризується, як відсоткова ставка, яка застосовується для вираховування ризику майбутніх грошових потоків з урахуванням часу.

(3.2),

$$ДС = 1/(1 + СД_1) \dots 1/((1 + СД_1) * (1 + СД_2)) \dots 1/((1 + СД_1) * (1 + СД_2) * (1 + СД_3)) \dots$$

де ДС – дисконтна ставка;

СД_{1,2,3} – ставка дисконтування за кожен рік окремо.

NPV (чиста теперішня вартість) – це різниця між грошовим потоком, дисконтованого за ставкою доходності прийнятою інвестором та сумою інвестицій.

(3.3),

$$NPV = \sum_{k=1}^n \frac{P_k}{(1+i)^k} - \sum_{j=1}^m \frac{I_j}{(1+i)^j},$$

де n – тривалість міжнародного проекту;

k – роки реалізації міжнародного проекту (1, 2, 3... , n);

P_k - дохід в окремому році реалізації міжнародного проекту;

i – дисконтна ставка;

m – кількість років міжнародного інвестування;

j – роки міжнародного інвестування (1, 2, 3,, m);

I - обсяг разової інвестиції.

Таблиця 3.7

Сьогоденні та майбутні грошові потоки проекту*

Рік	Інвестиції євро	Чистий прибуток євро	Амортизація євро	Грошові потоки євро	Дисконтна ставка	Теперішня вартість	
						Інвестиції	Грошові потоки євро
База	6 200	-	-	-	-	6 200	-
1	-	34 590	857,5	35 447,5	0,964	-	34 171,4
2	-	36 751,7	857,5	37 609,2	0,928	-	34 901,3
3	-	38 135,2	857,5	38 992,7	0,892	-	34 781,5
Всього	6 200	109 476,9	2 572,5	112 049,4	-	6 200	103 854,2

* Складено автором за результатами власних досліджень

Амортизація:

Промислові швейні машинки та парогенератор – ціна 3300 Євро – 5 років

Меблі – ціна 790 Євро – 4 роки

*Промислові швейні машинки та парогенератор:*Перший рік = $3\,300 - (3\,300 / 5) = 2\,640$ ЄвроДругий рік = $2\,640 - 660 = 1\,980$ ЄвроТретій рік = $1\,980 - 660 = 1\,320$ ЄвроЧетвертий рік = $1\,320 - 660 = 660$ ЄвроП'ятий рік = $660 - 660 = 0$ Євро*Меблі:*Перший рік = $790 - (790 / 4) = 790 - 197,5 = 592,5$ ЄвроДругий рік = $592,5 - 197,5 = 395$ Євро

Третій рік = $395 - 197,5 = 197,5$ Євро

Четвертий рік = $197,5 - 197,5 = 0$ Євро

Перший рік = $660 + 197,5 = 857,5$ Євро

Другий рік = $660 + 197,5 = 857,5$ Євро

Третій рік = $660 + 197,5 = 857,5$ Євро

Грошові потоки = чистий прибуток + амортизація:

1) $34\,590 + 857,5 = 35\,447,5$ Євро

2) $36\,751,7 + 857,5 = 37\,609,2$ Євро

3) $38\,135,2 + 857,5 = 38\,992,7$ Євро

Ставка дисконтування:

Рівень інфляції в Італії: 2020 р. – 1,3%, 2021 р. – 1,5%, 2022 р. – 1,6%

Депозитна ставка – 0,9%

Ризик – 1,5%

СД (перший рік) = $(1 + 0,013) * (1 + 0,009) * (1 + 0,015) - 1 = 0,037$

СД (другий рік) = $(1 + 0,015) * (1 + 0,009) * (1 + 0,015) - 1 = 0,039$

СД (третій рік) = $(1 + 0,016) * (1 + 0,009) * (1 + 0,015) - 1 = 0,041$

Дисконтна ставка:

Перший рік = $1 / (1 + 0,037) = 0,964$

Другий рік = $1 / ((1 + 0,037) * (1 + 0,039)) = 0,928$

Третій рік = $1 / ((1 + 0,037) * (1 + 0,039) * (1 + 0,041)) = 0,892$

NPV = $((34\,590 / 1,037) + (36\,751,7 / 1,039^2) + (38\,135,2 / 1,041^3)) - 6\,200 =$
 $(33\,355,8 + 34\,060,8 + 33\,807,8) - 6\,200 = 95\,024,4$

Грошові потоки (т.в.) = грошові потоки * дисконтна ставка:

Перший рік = $35\,447,5 * 0,964 = 34\,171,4$

Другий рік = $37\,609,2 * 0,928 = 34\,901,3$

Третій рік = $38\,992,7 * 0,892 = 34\,781,5$

Термін окупності інвестиції розраховуємо за статистичним методом:

$$PP = I / P_k \quad (3.4),$$

де PP – термін окупності інвестиції;

I – початкова інвестиція;

P_k – щорічний середній чистий дохід.

$$PP = 6\,200 / 34\,590 = 0,2$$

Отже, згідно розрахунку початкова інвестиція буде окуплена вже в першому році на другому місяці роботи ательє, у разі запланованого ефективного функціонування ательє з першого робочого дня.

Порівнюючи вигідність інвестиції в даний проект та інвестицію у якості депозиту в один з італійських комерційних банків, найприбутковішим залишається інвестиція щодо створення ательє з шиття одягу. Оскільки, більшість італійських банків надають депозити під 1-2%, результат інвестування під кінець першого року склав би 6 324 Євро, коли чистий прибуток за перший рік діяльності ательє складе 34 590 Євро. Можливо, італійські банки характеризуються високим страхуванням і безпекою, але через наявність низької депозитної ставки в національній валюті, даний інструмент корисний тільки в якості зберігання власних коштів.

ВИСНОВОК

Отже, згідно проведеного аналізу інвестиційного клімату Італії, можна зробити висновок, що країна, дійсно являється певним масштабом можливостей для ведення бізнесу. Так, дійсно, цьому може свідчувати помітний успіх італійських відомих компаній, та продукції «made in Italy», які вже на протязі кількохсот літ залишається конкурентоспроможною на світовому ринку, але, попри це, країна не є конкурентоспроможною на ринку інновацій, що не зовсім характерно для розвинених країн. Так як, основними провідниками інновацій є малий та середній бізнес, країна активно проводить політику щодо їх приваблення та ефективної діяльності на внутрішньому ринку країни. Інструментами приваблення закордонних інвесторів є поліпшення податкової системи, прямої фінансової допомоги, вигідне кредитування і т.д. Та чи, дійсно, така політика допомагає розвитку та ефективної діяльності малого та середнього бізнесу було розглянуто та проаналізовано за допомогою розробки власного міжнародного інвестиційного проекту.

В даній роботі було проаналізовано ефективність функціонування ательє з шиття одягу на внутрішньому ринку та розраховано відповідні поточні та майбутні показники ефективності ведення даного бізнесу. Згідно проведеного аналізу, можна виділити певні переваги, як і недоліки.

Розраховуючи чистий прибуток ательє за кожен рік, можна впевнитися в досить складній податковій системі, яка займає близько 50% (з них 22% НДС) балансового прибутку. Розробляючи проект даного бізнесу, не було сподівання на поліпшення податкового тягара, адже головними його претендентами є старт-ап, компанії професійних послуг, або торгові компанії з доходом в розмірі 65 тис. євро. Через це, щоб бізнес функціонував ефективно, необхідно було додати 37% відсоткової надбавки до реалізуючи товарів та послуг ательє.

Наступним одним з найважливіших показників стала теперішня вартість грошових потоків, яка, навпаки, виділила найголовнішу перевагу інвестиційного клімату в Італії, це стабільність національної валюти. Входження Італії до Єврозони забезпечило країну економічною стабільністю, а саме низьким рівнем інфляції, низькою ставкою ризику фінансових втрат від інвестицій і т.д. Завдяки таким перевагам, під час розрахунку теперішньої вартості грошових потоків за три роки, було зафіксоване помітне їх зростання з кожним роком, що означає здорову ліквідність всіх активів бізнесу та можливість інвестувати в його подальший розвиток .

Більше того, згідно розрахунку початкова інвестиція буде окуплена вже в першому році на другому місяці роботи ательє, у разі запланованого ефективного функціонування ательє з першого робочого дня.

Залом, підводячи підсумки щодо ефективності реалізації даного проекту, можна затвердити, що відкрити ательє з шиття одягу в Італії та вкласти гроші в його розвиток буде значно вигідніше ніж вкласти інвестуючи гроші під депозит в одному з комерційних банків Італії.

ДОДАТКИ

Конвенція між Урядом України і Урядом Італійської Республіки про уникнення подвійного оподаткування доходів і капіталу та попередження податкових ухилень [28]

Стаття 7

Прибуток від підприємницької діяльності

1. Прибуток підприємства Договірної Держави оподатковується лише в цій Державі, якщо тільки це підприємство не здійснює підприємницьку діяльність у другій Договірній Державі через розташоване в ній постійне представництво. Якщо підприємство здійснює підприємницьку діяльність таким чином, то прибуток підприємства може оподатковуватись у другій Державі, але тільки стосовно тієї частини, яка стосується цього постійного представництва.

2. З урахуванням положень пункту 3 цієї статті, якщо підприємство Договірної Держави здійснює підприємницьку діяльність у другій Договірній Державі через розташоване там постійне представництво, то в кожній Договірній Державі до такого постійного представництва відноситься прибуток, який воно могло б одержати, якби було окремим і самостійним підприємством, зайнятим такою ж або аналогічною діяльністю за таких же або аналогічних умов і діяло цілком незалежно від підприємства, постійним представництвом якого воно є.

3. При визначенні прибутку постійного представництва допускається віднімання витрат, понесених для цілей постійного представництва, включаючи управлінські та загальноадміністративні

витрати, понесені таким чином як у Державі, де розташоване постійне представництво, так і за її межами. Однак такі вирахування не дозволяються стосовно сум, що сплачуються (інакше, ніж покриття витрат, що дійсно мали місце) постійним представництвом підприємству або будь-якому іншому його підрозділу як роялті, гонорар або інші подібні платежі за користування патентами або іншими правами, або як комісійні за надані особливі послуги чи управління, чи, виключаючи банки, як проценти за позику, надану підприємством постійному представництву.

4. В міру того, як визначення у Договірній Державі відповідно до її законодавства прибутку, що стосується постійного представництва, на базі пропорційного розподілу загальної суми прибутку підприємства його різним підрозділам є звичайною практикою, ніщо в пункті 2 цієї статті не буде перешкоджати цій Договірній Державі визначати оподатковуваний прибуток шляхом такого розподілу, як це диктується практикою; обраний спосіб розподілу, однак, повинен бути таким, що його результат буде у відповідності до принципів, що містяться у цій статті.

5. Ніякий прибуток не відноситься до постійного представництва на підставі звичайної закупівлі постійним представництвом товарів або виробів для підприємства.

6. Для цілей попередніх пунктів прибуток, що відноситься до постійного представництва, визначається щорічно одним і тим же методом, якщо тільки немає достатньої і вагомої причини для його зміни.

7. Якщо прибуток включає види доходів, які розглядаються окремо в інших статтях цієї Конвенції, положення цих статей не будуть зачіпатися положеннями цієї статті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загальні економічні показники Італії за 2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.worldbank.org/>
2. Структура економічного розвитку Італії в ХХІ ст. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidru4niki.com/1270090351234/ekonomika/ekonomika_italiyi
3. Динаміка розвитку ВВП за останні 20 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018>
4. Державний валовий борг Італії, у % від ВВП [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/weorept>
5. Динаміка темпів росту ВВП та ВВП Італії за останні 10 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/>
6. Основна інформація щодо реформи «Jobs Act» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://medium.com/euvisions/italys-jobs-act-in-comparative-perspective-bc34c262a2ee>
7. Динаміка рівня безробіття у різних регіонах Італії за останні 10 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/>
8. Динаміка інфляції Італії за останні 10 років та її прогноз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=44&pr.y=13&sy=2009&ey=2023&scsm>
9. Рейтинг конкурентоспроможності країн світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
10. Рівень матеріального добробуту населення у 2019 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://worldgeo.ru/lists/?id=28>

11. Купівельна спроможність країн Європи в 2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gfk.com/insights/news/map-of-the-month-gfk-purchasing-power-europe-2019/>
12. Середньомісячна заробітна плата (нетто) в окремих містах Італії в 2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://miritaly.ru/srednyaya-zarplata-v-italii/>
13. Індивідуальна відносна бідність в Італії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.istat.it/en/search?q=business+dynamic>
14. Неможливість заощадження грошей в італійських сім'ях [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.istat.it/it/condizioni-economiche-famiglie?dati>
15. Загальні витрати італійців у 2018 р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.istat.it/it/archivio/221985>
16. Галузева структура економіки Італії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://geography.su/books/item/f00/s00/z00000095/st012.shtml>
17. Основні країни експорту та імпорту Італії в 2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://oec.world/en/profile/country/ita#trade-services>
18. Бізнес в Італії на основі франчайзингу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://liveitaly.ru/info/kakoy-biznes-otkryt-v-italii>
19. Рейтинг глобальної конкурентоспроможності Італії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
20. Дані Світового банку про динаміку розвитку річної кредитної відсоткової ставки в банках Італії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/indicator/FR.INR.LEND?locations=IT>
21. Витяг статті 36 Конституції Італії щодо заробітних плат [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://istio.com/base/srednaa-zarplata-v-italii-2019/>

22. Рівень середньої заробітної плати в Італії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://istio.com/base/srednaa-zarplata-v-italii-2019/>
23. Податкова система для підприємців в Італії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://worldtaxes.ru/nalogi-v-evrope/nalogovaya-sistema-italii/>
24. Вартість комерційного нерухомого майна в різних провінціях Італії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://liveitaly.ru/info/stoimost-kommercheskoy-nedvizhimosti-v-italii-v-2019-godu>
25. Підтримка малого та середнього бізнесу в Італії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://prezi.com/vsgiuuu8ji4x/presentation/>
26. Послуги ательє для італійців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://anna-chertkova.livejournal.com/33410.html>
27. Умови Приват Банку щодо здійснення транзакцій через систему SWIFT [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.prostobank.ua/denezhnye_perevody/stati/tonkosti_perevodov_cherez_sistemu_swift
28. Витяг з конвенція між Урядом України і Урядом Італійської Республіки про уникнення подвійного оподаткування доходів і капіталу та попередження податкових ухилень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/380_011